tonce non valdria el pleyto, nin la vendida. E por eſta razon non tenemos por bien que vala tal pleyto, porque los que empreſtan (4) dineros a otros ſobre peños, non lo querrian fazer de otra guiſa. E los omes quando eſtouieſſen (5) muy cuytados con muy grand mengua que ouieſſen, farian tal pleyto como eſte, maguer entendieſſen que ſeria a ſu daño.

L E Y XLII.

De los que venden por cierto precio a otros alguna coſa, con condicion quel vendedor, o ſu heredero, la puedan cobrar tornando el precio.

POr cierto precio vendiendo vn ome a otro alguna coſa, poniendo tal pleyto entre ſi en la vendida, que quando quier (1) que el vendedor, (2) o ſus herederos, (3) tornaſſen el precio al comprador, o a los ſuyos, que fueſſen tenudos de tornarle (4) aquella coſa que aſsi vendieſſe; dezimos, que ſi tal pleyto fuere pueſto en la vendida, que deue ſer guardado: e ſi el comprador, o ſus herederos, non quiſieren guardar

Ley 2. tit. 16. lib. 5. Rec.

dar

(4) *Los que preſtan.* Ex verbo iſto innuitur, quod iſtud pactum L. commiſſoriæ in pignoribus reprobetur, quando pignora darentur ex cauſa mutui, & ſic non ſi ex aliis cauſis daretur pignus pro debito, ſed dicendum eſt contrarium, cum indiſtinctè pactum iſtud reprobatum ſit in pignoribus, *ut in leg. 1. & fin. C. de pactis pigno. & probatur in leg. fin. in princ. ff. de contrahen. empt. & in leg. quamvis, ff. de ſolutio.* & tenet Angel. *in leg. ſi fundus, §. fin. ff. de pigno.* & quia magis frequentatur in pignoribus ex cauſa mutui, iſta lex poſuit hoc exemplum, adde *c. ſignificante de pigno.* ſed an favore dotis valeat iſtud pactum in pignore dato, ſi dos non ſolvatur viro, infra tale tempus? Vide Bald. *in dic. cap. 1. de feud. dat. in vicem*, L. *commiſſo*, & Bald. novel. *in tract. de dote, fol. 22. col. 3. verſ. quinquageſimum primum privilegium*, ubi tenet, quod ſic, & an poſsit renunciari huic juri, ſcilicet, quod non tenet pactum legis commiſſoriæ in pignoribus? Gloſſ. & Salic. *in leg. 1. C. de pactis pigno.* tenent, quod non, & idem tenet Joan. de Imol. *in dic. cap. Significante, col. 4.* quia introductum eſt odio creditoris, neque firmabitur hoc pactum juramento, licet jurans propter juramentum teneatur ad obſervationem pacti, ſecundum Bart. *in leg. ſi quis pro eo, col. 4. ff. de fidejuſſor. & in leg. Seyus, & Augerius, ff. ad leg. falcid.* & latè per Joan. de Imol. quem vid. *in cap. Significante, col. 5. & 6. de pignoribus.*

(5) *Quando eſtovieſſen.* Ex hoc innuitur, quod valet iſtud pactum appoſitum ex intervallo, L. *Titius, ff. de pigno. actio.* & intellige, ut per gloſſ. & Bart. *in dic. leg. quamvis, ff. de ſolut.*

L E X XLII.

Pactum appoſitum de reſtituenda re vendita, quandocunque pretium reddaretur, eſt ſervandum: alias pœna committitur: & ea commiſſa, remanet res penes emptorem: niſi fuerit appoſita rato manente pacto: quia tunc reſtitueretur res: & ſi eam non habet, emptor ſolvet intereſſe, hoc dicit.

(1) *Quando quier.* Sed uſque ad quod tempus poteſt offerri pecunia vigore hujus pacti? Super hoc ſunt opiniones, nam quidam dicunt, quod ſemper alii uſque ad triginta annos, alii uſque ad quadraginta, ut refert Albe. *in leg. 2. C. de pactis inter empt. & vendit.* Jaſon. *in leg. petens, C. de pactis, col. 4. verſic. circa iſta*, vult, quod huic juri præſcribatur triginta annis, referens, ita decidiſſe Angel. *conſil.* 55. incipit Guillielmus, & Franciſcus, & idem tenet ibi Philip. *dec. co. 2.* neque dicit obſtare, *L. quòd ſi nolit, §. ſi quod ita 22. verſic. ſi vero convenerit, ff. de ædil. edicto*, ubi habetur, quod ſi convenerit, ut in perpetuum redibitio fiat, valet conventio, & per illum tex. ita tenet in pacto de retro vendendo Fabian. *in ſuo tractat. de empt. & vendit. in 3. quæſt. ſeptimæ q. principalis*, & Andre. Sycul. *conſil. 51. col. 10. vol. 1.* Fulgo. *conſil.* 123. incipit *S. & P. cives, quia ille, §. ut ibi declarat Ange.* non procedit in præſcriptione odioſa, quæ inducta eſt mere in odium negligentis, ut eſt præſcriptio triginta annorum, cui non poteſt renuntiari, ut etiam tenet Bart. & eſt communior Doctorum opinio, *in leg. nemo poteſt, ff. de legat.* 1. & huic opinioni Angel. Jaſon. & Decii, videtur adhærendum, quia ut dicit Bald. *in cap. 1. col. 2.* ſuper verbo *quandocumque de feud. dat. in vicem, L. commiſſo*, de plano fatendum eſt, quod juri offerendi præſcribitur, quando eſt præambulum juris agendi, *L. final. C. de bonis auctο. judi. poſsid. & fortè hodie per leg. 63. in ordi. Tauri.* præſcriberetur huic juri ſpatio viginti annorum, cum iſta ſit actio perſonalis, *ut in dic. leg. 2. C. de pactis inter empto. & vendit.* poteris tamen hoc limitare tripliciter. Primo niſi tempus eſſet præfinitum à partibus infra quod poſsit redimi: nam tunc ſive ſit majus triginta annorum, ſive minus, illud attendetur, de majori tenet dictus Fabian. ubi ſupra, & quia aliud videtur renuntiare in totum præſcriptioni, aliud tempus ſtatutum prorogare, *facit gloſſ. authen. quas actiones, C. de Sacroſanct. Eccleſ. & facit leg. ſicut in annos, ff. quib. mod. uſusfru. amittatur*, & quod notat Angel. *in leg. centeſimis, in fin. princ. ff. de verbo. obligat.* Joan. Faber. *in leg. ſicut in fin. C. de præſ. 30. vel 40. anno.* De minori tenet Decius *in dic. leg. petens*, poſt Angel. *in quodam conſilio*, & Socin. *conſil. 241. vol. 2. ultima charta, verſic. præterea.* Secundo limita, niſi contractus diceretur uſurarius. Decius ubi ſupra poſt Bal. in quodam conſilio, quem ibi ipſe refert, & idem dicerem, & ſic tertio limitabitur, ſi eſſet enormitas læſionis in pretio ſimul cum pacto de retrovendendo: quia cum ſecundum opinionem multorum præſumatur contractus uſurarius, ſi cum hoc jungatur pactum de redimendo perpetuo: ſervandum eſſet etiam 30. annis elapſis, & nota bene. Quid tamen ſi præfixo certo termino conveniat inter partes, quòd non obſtet termini præfixi contrahentibus lapſus quouſque inter ſe ſuper hoc conveniant ſuper majori termino dando, ut vidi de facto, & dicendum eſt, quod tunc non obſtabit lapſus termini, ut in ſimili tradit notabiliter Paul. de Caſt. *conſil. 11. col. fin. vol. 1.* incipit *viſo libello*, & probatur *in Clemen. quandiu de appellatio.*

(2) *Que el vendedor.* Et an jus competens ex hoc pacto poſsit cedi alii per venditorem. Angel. *in leg. ad officium in fin. ff. commu. dividun.* tenet, quod non, & eſt multum notandum, cogita tamen ſuper veritate hujus dicti.

(3) *Herederos.* Licet hoc non fuerat expreſſum in pacto: ſed tantum de venditore hoc jus competeret hæredibus, ſecundum gloſſ. communiter approbatam *in dic. leg. 2.* ubi vide per Doct. quando jus offerendi tranſeat ad hæredes, *& in leg. ſi decem cum petiero, ff. de verb. oblig.*

(4) *De tornarle.* Nota bene, quod licet non dicatur, quod teneatur revendere: ſed tantum reddere, adhuc cogetur emptor præciſè ad tradendum rem, ut patet ex iſta lege circa fin. cum dicit, *el comprador es tenudo de tornar, &c.* neque liberabitur ſolvendo intereſſe, & ſic deciditur hic illa quæſtio, in qua laboravit Socinus conſulendo *conſil. 253. vol. 2.* in cauſa domini Joan. Faanciſci *in 3. dubitatione*, ſi tamen promiſerat tantum revendere, & non reddere, tunc liberaretur præſtando intereſſe, cum teneatur ad merum factum, ut per Bart. *in leg. ſi fidejuſſor. §. fin. ff. de leg.* 1. & tradit Socin. *in dic. conſilio.*

dar el pleyto, nin tornar la coſa, aſsi como es ſobredicho, ſi pena fuere pueſta en el pleyto, deuela pechar. E ſi el vendedor, o ſus herederos, quiſieren reſcebir la pena, (5) deueſe partir de la coſa vendida; fueras ende, ſi el pleyto fue pueſto, que tornaſſe la coſa, e pechaſſe (6) la pena. E ſi pena non fue pueſta en el pleyto, entonce el comprador (7) es tenudo de tornar la coſa en todas guiſas, (8) ſi es en ſu poder; e ſi en ſu poder non es, (9) deue pechar (10) al vendedor todos los daños, e los menoſcabos, que le vinieron porque non torno aquella coſa, que aſsi auia vendida.

L E Y XLIII.

Que ſi el vendedor pone con el comprador, que non venda, nin empeñe coſa a omes ſeñalados, deue ſer gurdado.

CAſtillo, o Torre, o caſa, o otra coſa qualquier, vendiendo vn ome a otro, a tal pleyto, que el comprador, nin ſus herederos, (1) nunca

Ley 2. tit. 16. lib. 5. Rec.

Partida V. H 2 ca

(5) *Quiſieren recibir la pena.* Innuit, quod ſi venditor nolit agere ad pœnam: ſed ut res vendita ſibi reddatur ex pacto, quod poſſet, & ita eſt dicendum, quia & per ſtipulationem pœnalem non novatur actio ex vendito ad revendendum, & poterit venditor eligere, quam vult, *ut in leg. prædia, ff. de action. empt.*

(6) *Tornaſſe la coſa, e pechaſſe.* Adde L. 34. *titul.* 11. *ead. part. & quæ ibi dixi.*

(7) *El comprador.* Quid ſi ipſe emptor vendidit rem alii, an ſi primus venditor offerat pretium primo emptori, vel ſecundo poſsit agere, ut ſibi reddatur res? Videbatur, quod non, cum actio, quæ datur ex hoc pacto, ſit perſonalis, & non realis, *ut in dic. leg. 2. C. de pactis inter emptor. & vendit.* unde non competit contra ſingularem ſucceſſorem, *ut in leg. fin. ff. de contrahen. emption.* in contrarium tamen, imò, quod detur primo venditori utilis rei vendicatio contra ſecundum emptorem, facit text. *in leg. ſi cum venderet, ubi bonus text. ff. de pigno. action.* & per illum text. in pacto de retro vendendo, hoc tenet ibi Paul. de Caſt. & per leg. *lex vectigal. ff. de pigno.* tenet etiam Cumanus *in leg. 1. in fin. ff. de donat.* & tenet etiam Socinus *conſil. 80. vol. 3. in quæſtione, quæ vertitur inter illuſtriſsimum Ducem, &c.* licet contrarium voluit Alex. *conſil. 10. vol. 1.* cui reſpondet Socin. *in dic. conſil.* & certè dictum Paul. licet ſtricto jure non poſſet fortè defendi: quia lex, ſi cum venderet, in qua fundatur dictum Paul. intelligitur, quando creditor non vendat rem: ſed jus ſuum pignoris, & ſic nimirum ſi debitori domino competat rei vendicatio, ut reſpondet Alexan. *in dic. conſil.* 10. præterea longè intereſt, an agat creditor contra eum, qui emit à ſuo creditore, qui videtur à debitore emiſſe cum illo pacto, juxta notata *in leg. 1. C. creditorem evictio. in gloſ. non debe. & in leg. ſi ob cauſam, C. de evictión.* quo caſu præciſè emptor tenetur ad rem ratione pacti de revendendo, ut hic, an agat contra ſecundum emptoré ſingularem ſucceſſoré, contra quem nullam habet actionem: neque realem, neque perſonalem ad tradendum dictum tamen Paul. de Caſt. maxima æquitate fulcitur, licet non poſsit de ſtricto jure defendi, & vide *infra eadem leg. in gloſſ. fin.* & quid ſi emptor emit à duobus venditoribus ſimul cum iſto pacto, & unus tantum ex eis velit reemere partem ſuam, an cogatur emptor? Videtur, quod non, per text. *in leg. quod autem, §. fin. cum duobus ſequ. ff. de in diem adjectio.* & per iſtam legem ita tenet Bart. *in leg. ſi quis alium, ff. de ſolutio.* ubi & Paul. de Caſtr. Bart. etiam *in leg. cui uſuſfructus, ff. de uſufruct. lega.* & idem tenet Fabia. de monte *in dic. ſuo tractatu empt. & vend. 2. q. 7. q. principalis*, & Joan. de Pla. *in leg. fin. C. de agrico. & manci. lib.* 11. & addit Paul. de Caſt. *in dic. leg. ſi quis aliam*, hoc procedere, etiam ſi unus ex venditoribus paratus ſit totum reemere, & refundere totum pretium, quod nota, & idem tenet latè Socin. *conſil. 16. vol. 4.* incipit anno Domini, & adde Bald. *in dic. leg. 2. C. de pactis inter empto. & vend.* latè Jaſon. *in leg. ſtipulationes non dividuntur, col. 13. ff. de verb. oblig.* & nota, quod ſi emptor, qui emit ſub tali pacto, obliget rem emptam, antequam ſibi reematur, reſolvitur jus pignoris, ſi venditor reemat, quia ex neceſsitate res tranſit ad venditorem, ut notat Bart. *in leg. in diem, ff. de aqua plu. arcen. & in leg. ſi res, ff. quib. mod. pigno. vel hypo. ſolu. & in leg. 4. §. ſed, & Marcel. per illum text. ff. de in diem adjectio.* Alexand. *conſil. 45. vol. 5. in cauſa, & lite, col. 2.* & quid ſi ſunt plures hæredes emptoris, & unus poſsidet illam rem, ſolummodo, vel communiter cum aliis, an ille condemnari debeat ad totius rei reſtitutionem? Vide Socin. *in dic. conſil. 253. dubit. 4.* ubi concludit, quod ſic.

(8) *Guiſas.* Dic, ut dixi in gloſſ. præcedenti, *ſuper verbo* tornale, *in ead. leg.*

(9) *En ſu poder non es.* Intellige dolo, vel culpa, ſeu facto emptoris, *ut in leg. ſi hominem, ff. de rei vendicat. & leg. ſi ſervum, §. idemque, ff. de verb. oblig.* nam re perempta ante moram non teneretur, *L. ſi ex legati cauſa cum ſimil. ff. de verb. oblig.* & quid ſi ex neceſsitate diſtraxerit, *vide L. item ſi verberatum, §. 1. ff. de rei vendic.*

(10) *Deve pechar.* Si ergo res devenit in alium, convenitur emptor ad intereſſe, ut hic, & facit contra dictum Paul. de Caſtr. *in dic. leg. ſi cum venderet, ut dixi ſupra ead. leg.* in gloſſ. ſuper parte *el comprador*, licet iſta lex non concludat: quia poſſet intelligi, utrumque jus habeat venditor, vel agendi ad intereſſe contra primum emptorem, qui rem alienavit, vel utili rei vendicatione contra ſecundum emptorem, ut dixit Paul. cujus opinio tunc de jure procedere poſſet, quando pactum de revendendo conciperetur verbis directis: ſcilicet, ut tali caſu res ſit inempta, ut declarat idem Paul. *in leg. ſi à te, C. de pactis inter empt. & vendit.*

L E X XLIII.

Non valet pactum inter venditorem, & emptorem: ut res quæ venditur certis perſonis, non alienetur: & ſi contra fiat: dominium redeat ad venditorem, incurrit tamen pœnam, ſi fuerit appoſita: & ſi non fuit appoſita, tenetur ad intereſſe, hoc dicit.

(1) *Nin ſus herederos.* Non ergo prohibitio de non alienando facta emptori, tranſiret ad ejus hæredes, niſi hoc diceretur, ut hic & probatur *in authent. de reſtit. fideicom. §. nos igitur, & ibi notat gloſſ. collat. 9.* ſed an hæc prohibitio de hæredibus, quod non alienent, extendatur ad omnes hæredes, vel intelligatur tantum de primis hæredibus emptoris prohibiti alienare? Bartol. poſt Jacob. de Aret. *in leg. Lucius, §. ſemproniæ, ff. de legat.* 3. dicit, quod cum iſta prohibitio facta fuit indefinitè de hæredibus porrigatur ad omnes ſucceſſores, *per dic. leg. Lucius in princip. & L. ſi plures, eod. tit. & in auth. de reſtit. fidei commiſ. §. 2.* & idem voluit Bart. poſt Din. & etiam Joan. de Imol. *in leg. filiusfamilias, §. divi. ff. de legat. 1. Romanus, in leg. ſi quis filiusfamilias, §. final. ff. de acquirend. hæred.* Alex. *conſil. 56. col. 1. vol. 1. conſideratis verbis teſtium, &c.* Et nota bene, quia Salic. *in leg. voluntas, C. de fidei com.* quærens de iſta, quod reliquit cogitandum, non faciens mentionem de dictis doctoribus, hoc decidentibus, & facit *L. in annualibus, C. de legat. & L. hæredis appellatione, & ibi gloſſ. ff. de verb. ſignific.* quid ſi dixerit, quod non alienaret ipſe, neque ejus filii, an prohibitio filiorum extendatur ad nepotes? Dic, quod non, ſecundum Bart. *in dic. §. ſemproniæ*, & Bald. & Salic. *in leg. voluntas, C. de fideicom. & probatur in dic. §. nos igitur, in authen. de reſtit. fideicom.* & per Bart. *in dic. §. divi.* Bald. *in leg. Titius, in princip. ff. de liber. & poſth.* quod intellige, niſi aliud appa-

ra-

ca lo pudieſſen vender, (2) nin enagenar (3) a omes ciertos, ſeñalados por nomes, e ſi contra eſto fizieſſe, que tornaſſe (4) el ſeñorio al vendedor, o a ſus herederos, dezimos, que tal poſtura como eſta non vale. (5) E porende, maguer el comprador, o ſus herederos, fizieſſen contra la poſtura, non podria el vendedor, nin ſus herederos, eſtonce demandar por eſta razon la coſa, a aquel que fue deſpues enagenada. Pero ſi fueſſe pueſta pena en tal pleyto, tenudo ſeria el que la fizo, de la pechar; e el daño, e el menoſcabo, (6) quel vinieſſe por eſta razon. E eſte daño, e menoſcabo, deue ſer apreciado con jura del, (7) e con eſtimacion del Judgador.

LEY XLIIII.

De los que en ſu teſtamento defienden que ſu Caſtillo, o Torre, o caſa, o viña, o otra coſa de ſu heredad, non lo pudieſſen vender.

Ley 11. tit. 6. lib. 5. Recop.

EN ſu teſtamento (1) defendiendo algund ome, que

Hermosilla hic. ex Gomez ad Leg. 40. Tauri n.º 37. Gutierrez 2. pract. q. 115.

reret ex verbis prohibitivis alienationis, & ex ratione cur prohibetur, ut tradit Socin. *conſil.* 43. *volum.* 3. *viſis teſtamento ſpectabilis, &c. colum.* 1. 2. & 3. *facit* L. *pater*, §. *fundum*, *ff. de legat.* 3. & quod ibi notat Bart.

(2) *Vender.* Bald. *in leg. voluntas, C. de fideicom.* dicit, quod olim (ut ita dixerim) in primo latore juris civilis, antequam ſupervenirent plenæ nominum diffinitiones nomine venditionis continebatur omnis commutatio, *ut in leg. ſtatu liberi à cæteris*, §. *quintus*, *ff. de ſtatu liber.* hodie vero prohibita venditione, non videtur prohibita donatio, ſive prohibearur à lege, ſive à contrahente, ut dicit Bald. ibidem, ſi vero prohibeatur venditio à teſtatore, tunc oportet conſiderare cauſam ab ipſo poſitam, & an actui ſit annexa pœna, vel ſit annexus favor, vide ibi per eum *colum. fin.* & latius per eumdem *in leg.* 2. *C. de uſucapio. pro empto.* ſed an prohibita venditione, videatur prohibita permutatio? Bald. & Alexand. *in leg. final. per tex. ibi*, *ff. de contradict. ob cauſam*, in ſtatu volunt, quod non notat Specul. *titul. de empt. & vendit.* §. *nunc dicendum, verſic. ſed pone ſtatutum*, & *facit text. notab. in cap.* 1. *de bis quæ fiunt à præla. ſine conſen. capit.* ubi vide per Abb. & intellige niſi eſſemus in materia non odioſa, & favorabili, & militaret identitas rationis, ut latius tradit Jaſon. *in dic. leg. final. tertio nobili. & dicit gloſſ. in leg. quemadmodum, C. de agric. & cenſi. lib.* 11. *in verbo vendic. &c.* quod coloni prohibiti vendi non poſſunt permutari, neque in emphyteoſin dari, & hoc propter favorem publicum, ut declarat ibi Joan. de Plat. ſcilicet, ne agrorum culturæ deſerantur, vide ibi per eum, & nota bene, quod prohibitio unius contractus, non extendat ſe ad alium contractum alterius rationis, & ſpeciei, *ut in leg. fin. C. de prædiis curia. lib.* 10. & notat Bald. *in* L. 1. *colum.* 7. *C. de inoffic. donatio.*

(3) *Enagenar.* Sub hoc verbo omnes ſpecies alienationis comprehenduntur, *ut in leg. final. C. de rebus alien. non alienan. & cap. nulli de rebus Eccleſ. non alien.* & qui non poteſt alienare per pactum, debet facere, & curare, ne alienetur ex diſpoſitione legali, *L. codicilis*, §. *penult. ff. de legat.* 2. & per Bald. *in leg. hac edictal.* 1. *columm. C. de ſecundis nup.* & nota bene, quod alienatio proprie loquendo, eſt illa per quam dominium transfertur, ſecundum Bald. *in dict. leg. final.* quod dicit notandum pro ſtatutis, ut eſt text. not. *in leg.* 1. *ff. de fund. dota.* & an prohibitus alienare incidat in pœnam, ſi tantum incipiat, ſeu tentat alienare? Vide Bart. *in leg. qui abſenti*, §. 1. *ff. de acquir. poſſeſ.* & Bald. *in leg.* 1. *col. fin. C. de bis, qui pœnæ nomi.* & adverte, quod non poſſe alienare rem, non eſt de diffinitione dominii, unde licet ſim prohibitus alienare: non ideo minus dicitur res ſua pleno jure, *ut in leg. generaliter, ff. de fideicom. liber.* & notat Bald. *in leg. voluntas, colum.* 3. *C. de fideicommiſ.*

(4) *Tornaſſe.* Et ſic translato, jam dominio providetur per pactum, quod alienatione facta res redeat ad venditorem, quod non poteſt fieri, ut hic, & *in leg. ſticbus, ff. de manu teſta.* unde ſi vis prohibere alienationem, ita quod non tranſeat dominium, non utaris his verbis, de quibus in iſta leg. ſed ſecundum Alberic. *in leg. ea leg. C. de condit. ob cauſam, colum.* 2. poſt Odofre. Jacob. de Aret. Cin. & Oldra. *in leg. final. C. de rebus alien. non alienan.* utere iſta forma, *vendo tibi, & trado ſub conditione ne alienes*, & ſi quo caſu contingat te ad aliquem actum, vel contractum alienationis pervenire, vel procedere antequam ipſa alienatio perficiatur, vel ſequatur, retineo in me, & in hæredibus meis dominium, & poſſeſsionem, vel ex nunc facis in me contrariam donationem, & conſtituis te poſsidere nomine meo, & hæredum meorum, & ſub iſta conditione, & non aliter facturus, transfero in te dominium, & poſſeſsionem, hoc enim modo ſecundum eum, venditio eſt conditionalis, & retinetur dominium in caſu, quo nondum perfecta eſt alienatio, quia hoc caſu dominium, & poſſeſſio fuerunt ſub conditione translata, quod fieri poteſt, L. *qui abſenti*, §. 1. *ff. de acquirend. poſſeſ.* L. *proinde*, *ff. ſi cert. petat.* & L. *potior*, §. 1. *ff. qui pot. in pign. habe.* L. L. *donatio, C. de donation.* L. 1. *in fin.* & *L.* 2. §. *ſi pecuniam, ff. de donat.* & ita dicit Alberic. ſe ſæpe conſuluiſſe, & idem videtur tenere Bartol. *in dict. leg. qui abſenti*, §. 1. licet utitur paucioribus verbis, ſcilicet, *dono, vel vendo hoc pacto*, ut non liceat alienare, & ſi ad aliquem actum alienationis perveneris, tunc dominium ad me revertatur, & in eum caſum ex nunc conſtituis te poſsidere meo nomine, & idem dicit, quòd operabitur, ſi per verba futuri temporis dicam, ſi alienabis, vel alienares, ita quod talia verba non denotent rem perfectam, allegat bonum text. *in leg. quidam teſtamento, ff. de fideicom. liber.* aliam etiam cautelam ponit in hoc ibi Bart. & alias, vide ibi per Alexand.

(5) *Non vale.* Scilicet quominus impediatur translatio dominii in eum, in quem fuerit alienatum, & non retransferatur in prohibentem alienationem, ut ſtatim ſubjicit, & ſic reprobatur hic opinio Doctor. antiquorum, qui tenuerunt prohibita alienatione per pactum dominium non tranſire, pro quibus ſecundum Alberic. multum faciebat text. *in leg. ea lege, C. de condic. ob cauſam*, ibi dominium prorſus alienaret, quam opinionem tenuit etiam gloſſ. in authen. *ut de cætero non fiant commutationes rerum Eccleſiæ*, §. *de cætero, collat.* 5. & *in authen. de alienatio. & emphyt.* §. *ſanctiſsimis*, licet communiter alibi tenuit contrariam opinionem, quæ fuit communis omnium, quæ approbatur hic. Sed quæro ex lege regia, cum poſsit fieri majoria in tertio bonorum, cum vinculis, & prohibitionibus, juxta L. 27. *in ordinat. Tauri modo* pater per viam donationis inter vivos, vel per alium contractum fecit majoriam in tali tertio: & prohibuit alienationem, an impediatur translatio dominii ex tali prohibitione, videtur, quod ſic, cum auctoritate legis fiat, & quia quando fit inter vivos, illud quod poteſt revocari uſque ad mortem ſortitur effectum à morte, & ſic ex ultima voluntate, *L. ſequens quæſtio, ff. de legat.* 2. & notatur *in leg. ſi quando, ff. de legat.* 1.

(6) *El daño, e el menoſcabo.* Adde L. *ſi ita quis*, §. *ea lege, ff. de verborum obligation.*

(7) *Con jura del.* Hæc enim actio eſt bonæ fidei: unde juratur in litem, *L. in actionibus, ff. de in litem jurand.*

L E X XLIIII.

Valet prohibitio alienationis facta per teſtatorem, ſi exprimit juſtam cauſam, quare eam prohibet, alias non valet, hoc dicit.

(1) *Teſtamento.* Seu in qualibet ultima voluntate: quia ſola voluntas teſtatoris transfert dominium in legatarium, abſ-

que ſu Caſtillo, o Torre, (2) o caſa, o viña, o otra coſa de ſu heredad, non lo pudieſſen vender, nin enagenar; moſtrando alguna razon guiſada (3) por que lo defendia, como ſi dixeſſe: Quiero que tal coſa (nombrandola ſeñaladamente) non ſea enagenada (4) en ninguna manera, mas que finque ſiempre a mi fijo, (5) o a mi heredero, porque ſea ſiempre mas honrrado, (6) e mas tenido; o ſi dixeſſe, que la non enagenaſſe faſta que fueſſe de edad (7) el heredero, o faſta que fueſſe venido al lugar, (8) ſi fueſſe ydo a otra parte: por qualquier deſtas razones, o por otra que fueſſe guiſada (9) ſemejante dellas, non la pueden enagenar. Mas ſi el dixeſſe ſimplemente, que la non vendieſſen, non moſtrando razon guiſada por que; o non ſeñalando perſona alguna, (10) o coſa cierta, por que lo fazia; ſi la vendieſſe, valdria (11) la vendida, maguer el lo ouieſſe defendido.

LEY XLV.

De los que mandan, o venden a otros ſieruo, con condicion que ſea forro faſta cierto tiempo.

DAndo, o vendiendo vn ome a otro algund ſieruo, ſo tal pleyto, que lo afforraſſe faſta vn dia ſeñalado, o que fueſſe afforrado en todas guiſas; dezimos, que maguer aquel que lo recibe ſobre tal pleyto, non lo afforre aquel dia, nin aun deſpues, que es forro (1) el ſieruo de aquel dia en adelante. Mas ſi dixeſſe, que le vendia, o daua el ſieruo, a tal pleyto, que le fizieſſe forro quando quiſieſſe aquel a quien lo daua, o le vendia; en tal caſo como eſte ſeria libre, luego que mu-

abſque traditione, *L. ſi partem*, §. *ſi per fundum*, *ff. quemadmod. ſervi. amit.* & ſic ſine traditione poteſt amittere dominium, & in alium tranſire, ſecundum Azo. *C. de reb. alienis in ſumma*, & Innocen. *in capit. raynaldus, colum.* 3. *de teſtament.*

(2) *Caſtillo, o Torre.* Ex iſtis verbis videtur, quod non procedat gloſſ. & quæ ibi notat Bald. *in leg. quotiens, C. de fideicom.* ſcilicet, quod ſi prohibetur turris alienari à teſtatore, non eſt neceſſaria expreſsio cauſæ, quia ex qualitate rei præſumitur, quod teſtator voluerit rem in agnatione permanere, quod Bal. dicit nota. dignum, nam cum una ſola ratio potuit teſtetorem movere, talis ratio habetur pro expreſſa, ut notatur *in leg. quamvis, eod. titul. de fideicom.* & videtur probari *in leg.* 2. *C. qui non poſſunt ad libertat. pervenir.* & ibi notat Bald. quod ſi cauſa poteſt comprehendi ex intentione teſtatoris, eſt perinde, ac ſi eſſet expreſſa, & idem dicit Bald. in turri prohibita alienari, L. 2. *C. de uſucap. pro empto.* fortè dict. gloſſ. & dict. Bald. intelligenda ſunt, quando turris fuiſſet majorum teſtatoris, propter affectionem juxta id, quod habetur *in leg. ſi in emptionem, ff. de minor. & L. lex, quæ tutores, C. de adminiſtrat. tuto.* ſecus ſi non eſſet majorum, & ſic ceſſaret affectio, ſi vero fuit majorum, limitetur ex dicto illius gloſſ. & Bald. & facit ad hoc pulchrum dictum Bald. *in leg. filiusfamilias*, §. *divi. ff. de legat.* 1. *col.* 2. *verſic. nota ergo*, quod ſi res prohibetur alienari, eſt talis in qua cadit affectio, & intereſſe ratione, ſeu favore ipſius rei prohibitæ, quòd videtur facta prohibitio cum cauſa, licet non exprimatur: unde ſi teſtator prohiberet alienari vaſſallos, licet ſimpliciter, & ſine cauſa prohibitio valeret, favore vaſſallorum ad quod in argumentum allega. L. *generaliter*, §. *ſi petitam, ff. de fideicom. libertat.*

(3) *Razon guiſada.* Adde *L. filiusfamilias*, §. *divi. ff. de legat.* 1. & L. *pater filium*, §. *Julius Agrippa.* & *L. Lucius in princip. ff. de legat.* 3. & *in leg. quotiens, C. de fideicommiſ.* & requiritur expreſsio cauſæ, quando prohibitio fit favore perſonæ prohibitæ: ſecus ſi fiat reſpectu certæ perſonæ, *ut in dict.* §. *divi.* & ibi Bart. & *infra iſta leg.* ut quia voluit certam perſonam habere, ut ibi etiam declarat gloſſ. & nota bene, quod ubi teſtator relinquit rem pluribus, & vetat eos alienare rem, eo ipſo videtur fideicommiſſum viciſsim relinquere, ſi contingat alter eorum ſine alterius conſenſu alienare gloſſ. notab. *in leg. codicilis*, §. *inſtitut. ff. de legat.* 2. ſuper verbo *filiis*, quam multum commendat ibi Joan. de Imol. & dicit fortè meliorem non reperiri.

(4) *Non ſea enagenada.* Id eſt, non alienetur: nam ſi teſtator uteretur verbo futuro ſubjunctivi, ſi alienaveris, res perveniat in titium: tunc teneret alienatio, *ut in leg. ſticbus, ff. de manu teſtat.* vide Bart. *in dict.* §. *divi*, & Imol. ibi.

(5) *Finque ſiempre à mi fijo.* Idem ſi dicat, remaneat in familia, *ut in leg. peto*, §. *fratre, ff. de legat.* 2. *L. cum pater*, §. *libertis, eod. tit.* L. *quotiens, C. de fideicom.*

(6) *Mas honrrado.* Divitiæ addunt amicos plurimos, *Proverb.* 19. *cap. v.* 4. & dives pauperibus imperat, *Proverb.* 22. *Eccleſiaſtici* 13. *cap. v.* 7. Corona enim ſapientum divitiæ eorum ſunt, *Proverb.* 14. & 18. *cap. v.* 25. ubi dicitur ſubſtantia divitis eſt urbs roboris ejus, & quaſi murus validus circumdans eum, & capit. 10. ſubſtantia divitis urbs fortitudinis ejus pavor pauperum, egeſtas eorum, adde de commodis divitiarum gloſſ. *in cap.* 1. 21. *quæſt.* 1. ſuper parte *neceſsitatem*, & *L. ad ſubeunda, C. de decurio. lib.* 10. & ibi Joan. de Plat. & *in leg. ne quis, C. de dignitat. lib.* 12. & Bart. *in leg.* 1. *eod. tit.* ubi dicit, quod divitiæ augent, & conſervant nobilitatem, ſi ſunt antiquatæ.

(7) *Fueſſe de edad.* Veſtitur tunc iſtud præceptum favore ætatis, & teſtamenti, ſecundum Bald. *in leg. quotiens, C. de fideicom.* L. 2. *de uſucap. pro empto.*

(8) *Venido al lugar.* Nam abſens non ita bene venderet, tum quia neſciret valorem rei, præſertim in loco remoto, ut alias dicit Bald. *in leg.* 1. *C. de falſ. mone.* tum quia melius perquireret emptores.

(9) *Guiſada.* Debet ergo rationabilis eſſe cauſa, ſecundum iſtam legem, quam nota: quia de jure communi hoc non erat ita bene expreſſum. Imò Alexand. *in dict.* §. *divi in princip.* dicit, quod ſufficeret quæcumque cauſa expreſſa à teſtatore, & ſubdit, quod ſi diceret, nolo alienari in titium, teneret prohibitio, abſque alia cauſę expreſsione, quia videtur teſtator motus ad prohibendum odio titii allegat *L. codicilis*, §. *matre, ff. de legat.* 2. & alia Paul. de Caſtr. tamen *in dict.* §. *divi*, requirit cauſam rationabilem, & ſi nihil alleget. Ideo tu tene menti iſtam legem, & quod dicit Alexand. quando prohibuit odio Titii, intelligerem de rationabili odio, *ut in dict.* §. *matre habetur*: nam odium irrationabile non eſſet bona cauſa prout iſta lex requirit, incontrarium tamen facit iſta lex in ſequentibus verbis, ibi: *Porque non ſeñalando perſona alguna.* Sed poteſt dici, quod illud intelligitur aliter, ſcilicet ſecundum id, quod habetur *in dict.* §. *divi*, ubi niſi inveniatur perſona, & ibi gloſſ. & dixi ſupra.

(10) *Perſona alguna.* Ut in *dict.* §. *divi.*

(11) *Valdria.* Limita, ut per Bart. & Alexand. *in dict.* §. *divi.*

L E X XLV.

Servus venditus, ut ad certum tempus manumittatur, efficitur liber, ſi illo tempore non fuerit manumiſſus, & ſi dictum fuerit, quando voluerit emptor manumittatur, erit liber emptore mortuo, & ſi dicitur, quando potuerit; ſi præſens eſt ſervus infra duos menſes: ſi abſens, intra quatuor menſes debet manumitti, alias efficitur liber, hoc dicit.

(1) *Es forro.* Adde *L. Paulus, ff. de liber. cauſ.* & LL. 1. 2. & 3. *C. ſi manci. ita fuer. aliena. ut manu*, & *L. ſi quis hac*, L. *in princ. ff. qui, & à quibus*, & *gloſſ. in leg.* 1. *C. ſi manci. ita veneat, ne proſtitu. in gloſſ. fin.*

murieſſe (2) aquel que lo recibe ſo tal condicion, o pleyto: porque deſpues que el ome es muerto, non le finca querer, (3) nin non querer. E ſi dixeſſe, que le daua, o quel vendia el ſieruo, ſo tal pleyto, que lo afforraſſe quando pudieſſe, (4) ſi aquel que lo recibe, eſtando el ſieruo antel, faſta dos meſes non lo afforraſſe, dende adelante es libre el ſieruo, por razon de tal pleyto como eſte. E ſi por auentura non eſtuuieſſe el ſieruo delante de aquel que lo recibio ſo tal pleyto, ſi lo non afforraſſe faſta quatro meſes, por carta, o por palabra, dende adelante finca el ſieruo libre, maguer non lo afforraſſe.

L E Y XLVI.

Que la vendida del ſieruo, que es fecha ſo condicion que nunca pueda ſer forro, ſi vale, o non.

Ley 2. tit.16. lib. 5. Recop.

NAturalmente han por coſtumbre (1) los ſieruos, de fazer yerros contra ſus ſeñores; fueras ende, quando lo han a dexar, por miedo de pena: (2) e porende dezimos, que ſi algund ſieruo fizieſſe tal yerro (3) contra ſu ſeñor, por que lo ouieſſe a vender, que le pueda poner por pena en la vendida, que nunca pueda ſer afforrado. (4) E ſi el comprador lo recibe con tal pleyto, nunca puede ſer libre el ſieruo, por quantas manos (5) quier que paſſe; fueras ende en tres caſos. El primero es, ſi tal ſieruo como eſte ſopieſſe ciertamente, que algunos ſe trabajauan de muerte, o deshonrra, del Señor de la tierra, e lo deſcubrieſſe, (6) apercibiendole dello, por ſi, o por otro. El ſegundo es, ſi vengaſſe muerte de ſu ſeñor, matando el por ſi, (7) al que lo ouieſſe muerto; o acuſandol delante del Juez del lugar, ſiguiendo el pleyto faſta que le fizieſſe matar. (8) El tercero, ſi aquel que lo compro ſobre tal pleyto, lo compraſſe de los dineros del ſieruo, (9) o de ſus parientes del ſieruo, e non de los ſuyos propios. Ca maguer tal pleyto como eſte fueſſe pueſto en la vendida, puede el ſieruo ſer libre por qualquier deſtas razones.

LEY

(2) *Que murieſſe.* Habet ortum à notatis per Azo. *C. ſi manci. ita fue. aliena. in ſum. & gloſſ. in fin. dict. leg.* 1. *C. ſi manci. ita fuer. alien. ne proſti. &* L. *à fin. ff. qui ſine manumiſſio. ad liber. perve.*

(3) *Non le finca querer.* Adde L. 3. *ff. ſervis exporta. & text. cum gloſſ. in dict. leg.* 1. *C. ſi manci. ita fuer. alien. & L. 4. ff. loca. cap. ſi gratioſ. de reſcript. lib.* 6. & eſt ratio ſecundum Joan. And. ibi poſt Archi. quia cum voluntas à certa perſona dependeat, cum ſuo eſſe corporali moritur, quia ſolum corpus ſine anima non eſt homo, *ut in cap. charitas eſt de pœn. diſt.* 2. & ex hoc colligit Ubertinus de Bobio relatus ab Alber. *in dict. leg.* 1. quod ſi filius juravit non ludere ſine voluntate patris, quod ſi ludat mortuo patre, non erit perjurus, & idem poteſt dici ſecundum eumdem Alberi. in prohibito alienare ſine alicujus voluntate, & de ſtatuto, quod bannitus non poſsit exire de banno ſine voluntate offenſi, & de aliis ſimilibus, & ſi promitto tibi dare fundum cum volam, me moriente, ſtatim tenebitur hæres meus, ut probatur *in dic. leg. fin. ff. qui ſine manumiſſio. ad libertat. perven.* & tenet Bart. *in leg. ita ſtipulatus, in* 11. *oppo. primæ partis, ff. de verb. oblig.* & tradit Alexand. *conſil.* 118. *vol.* 3. incipit, *ſtantibus terminis.*

(4) *Quando pudieſſe.* Adde L. *fin. ff. qui ſine manumiſ. ad libertat. perven.*

L E X XLVI.

Si ſervus venditur, ne unquam fiat liber, ſemper erit ſervus, niſi domino terræ revelet tractatuum prohibitionis, aut ſi vindicet mortem defuncti domini per ſe occidendo, vel per accuſationem ad mortem occiſorem producendo, vel ſi quando conditio fuit appoſita, fuit ſervus emptus ſuis nummis, vel conſanguineorum, hoc dicit.

(1) *Por coſtumbre.* Eſt enim in ſervis nequitia ſervilis ingenii, unde ſi ſervus ergo iniquus, *ut in leg.* 3. & ibi notat Bald. *C. de liber. & eorum liber. & in leg. Julianus in princ. verſic. item, qui fuer. ff. de action. empt.* dixit gloſ. *ſi ſervus*, ergo fur eſt enim natura ſervorum furari, *ut in leg. fin.* & ibi notat Bald. *C. quibus ad liberta. procla. non liceat*, & gloſſ. ibi dicit *de famulis ſcholarium*, ſi tamen ſit tibi ſervus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua. *Ecclef.* 33. *c. & c.* 7. dicit ſervus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua, non defraudes eum libertate, neque inopem derelinquas illum. & ſervus ſapiens dominabitur ſtultis filiis, & inter eos hæreditatem dividet, *Proverb. cap.* 17. *v.* 2.

(2) *Miedo de pena.* Servo malevolo tortura, & compedes mitte illum in operationem, ne vacet, *Eccleſiaſt.* 33. *cap. v.* 28. hinc dicitur timor ſervilis, qui quandiu eſt in homine non ſalvatur, *ut in* §. *ex his* 23. *q.* 6. & notat gloſ. *in cap. cum ergo*, 24. *q.* 3.

(3) *Fizieſſe tal yerro.* Ex hoc verbo innuitur, quod ſi ſervus non eſſet domino demeritus, non poſſet apponi tale pactum, ne manumittatur, & ſi poneretur, non impediretur libertas, quod bene nota, quia non ita expreſſum eſt de jure communi, quod ego meminerim, ſed bene facit *L. final. C. qui non poſſunt ad liber. perve.* quia tamen talia pacta communiter apponuntur propter malitiam ſervorum, præſumitur offenſa, ubi per dominos tale pactum apponitur, ſecundum Bald. *in dict. leg. fin. C. ſi manci. ita fuer. alien. qui allegat. L. teſtamento centurio, ff. de manumiſſio. &* L. *Lucius*, §. *Lucius Titius daman. ff. de legat.* 2. ubi hoc non bene probatur, tene tamen hoc menti propter authoritatem Bald. & intellige niſi ex aliis conjecturis præſumatur dominum ſine cauſa odio motum in ſervum cum una præſumptio excludat aliam, etiam violentam: ut dicit gloſſ. *in cap. dixit dominus* 23. *q.* 1. & per Bald. *in cap.* 1. *in princ. col.* 5. *quibus mod. feud. amit.* & per Bald. *in cap.* 1. *in leg. non ignorat, col.* 2. *C. qui accuſa. non poſ.* & per Alexand. *conſil.* 28. *vol.* 2. & Abb. *in cap. cum inter Rodericum Seniorem pen. notab. de elect. & in cap.* 1. *col. fin. de his, quæ vi metuſve cauſa fiunt.*

(4) *Ser afforrado.* Adde *L. ſervus, hac lege, ff. de manu. & L. fin. C. ſi manci. ita fuer. alien. ut manu. &* L. *fin. C. qui non poſ. ad liber. perve.*

(5) *Quantas manos.* Adde *L. fin. C. qui non poſſunt ad liber. perve.*

(6) *Deſcubrieſſe.* Adde L. 3. *tit.* 22. *part.* 4. & nota bene iſtam cauſam, nam gloſſæ juris communis duas tantum, quæ ſequuntur, in iſta lege ponebant.

(7) *Matando el por ſi.* Videtur permittere ſervo, ut occidat propria authoritate occiſorem domini ſui, ſicut & alias in aliquibus caſibus lex permittit, *ut in leg.* 1. *&* 2. *C. quando liceat ſine jud. ſe vindi. & in leg.* 3. §. *transfugas, ff. ad leg. Corneliam, de ſiccariis, L. amiſſione*, §. *qui deficiunt, ff. de capi. dominu.* L. 3. *tit.* 8. *part.* 7. vel dic, quod hoc procedat lata ſententia contra occiſorem, & dato pro inimico *juxta leg.* 76. *in ordin. Taur.* nam alias non liceret, *ut in leg. non eſt ſingulis, ff. de reg. jur.* vel dic, quod licet occidat injuſtè, quia propria authoritate adhuc tamen conſequatur præmium libertatis, ſed incontrarium facit *L. ſi ab hoſtibus*, §. *ſi vir uxorem, ff. ſolut. matrim. &* L. 82. *in ordin. Taur.* & qui dicit jus ſibi ipſi non conſequitur præmium legale, *L. interdum*, §. *qui furem, ff. de furtis*, Bald. *in dict.* §. *ſi vir.*

(8) *Fizieſſe matar.* Nota hoc verbum, & adde *L.* 3. *tit.* 22. *part.* 4.

(9) *Del ſieruo.* Adde L. 4. §. *ſive autem, ff. de manumiſ.*

L E Y XLVII.

Del pleyto, o poſtura, que puede poner el vendedor al ſieruo; con que lo ſaquen de algund lugar ſeñalado, e que non torne.

Ley 2. tit.16. lib. 5. Recop.

PLeyto, o poſtura de otra manera, puede aun poner el vendedor al ſieruo, en la vendida que faze del, ſin la que diximos en la ley ante deſta. Como ſi dixeſſe al comprador: Vendovos eſte ſieruo, ſo tal pleyto, que nunca entre en eſta Villa de tal dia en adelante, o que non finque en toda Eſpaña, e ſi contra eſto fiziere en alguna manera, que lo pueda prender (1) por mi, e tornar en mi ſeruidumbre; o que me pechedes (2) vos tanto por pena, o todos los daños, e los menoſcabos, que me vinieſſen por eſta razon: tal pleyto como eſte, ſeyendo pueſto en la vendida, deue ſer guardado: e puede el vendedor demandar, que ſe cumpla en la manera que fuere pueſto. Pero ſi el ſieruo fiziere alguna coſa deſtas, ſin ſabiduria de aquel que le ouieſſe comprado, andando fuydo, o por falago que le fizieſſe engañoſamente el vendedor; eſtonce non caeria el comprador en pena, por razon de tal pleyto, porque el ſieruo entro en aquel lugar, que le era defendido, ſin culpa del que lo compro.

L E Y XLVIII.

De la coſa que ome compra, de ſus dineros miſmos, por nome de otro: e las poſturas que ſon pueſtas ſobre ella, ſi pueden valer.

Ley 1. tit.16. lib. 5. Recop.

COmprando algund ome, de ſus dineros miſmos, alguna coſa en nome de otro, (1) ſi aquel en cuyo nome la compra, ha por firme (2) la compra, quando lo ſabe, entonce aquel que tal compra faze, tenudo es de dar la coſa a aquel en cuyo nome la compro, con los frutos, e con todas las otras coſas que le perteneſcen. Otroſi dezimos, que aquel en cuyo nome es fecha la compra, que es tenudo de dar el precio al comprador, con todas las deſpenſas que fizo el otro, en coger los frutos, e en las otras coſas que fueron fechas a pro de la coſa comprada. E aun dezimos, que ſi algun ome embia ſu menſajero, diziendole aſsi: Ve a tal ome, e dile, (3) que ſi me quiere vender tal coſa ſuya, que le dare tal

pre-

L E X XLVII.

Pactum appoſitum, ne ſervus venditus intret in certum locum, alias revertatur ad venditorem, vel committatur alia pœna, ſi non obſervetur, valet, & ſi non obſervatur, committitur pęna, niſi contra voluntatem emptoris, ſervus fecerit contra pactum, hoc dicit.

(1) *Pueda prender.* Nota hic de pacto manus injectionis propria authoritate. Et adde L. *ſi Titius, ff. de ſervis exportan.* LL. 1. *&* 2. *C. ſi ſervus exportan.* veneat, & ut iſta manus injectio habeat locum, debent concurrere tria, ſecundum Angel. *in dict. leg.* 1. Primum, quod moram traxerit in loco prohibito, antequam ſit liber factus: nam ſi poſt manumiſſionem ingrederetur, vel moraretur, fiſcus eum vendicaret, & in ſervitutem reduceret, ut habetur *in dict. leg.* 1. Secundum, quod iſte ingreſſus, ſeu commoratio fiat de voluntate emptoris: alias, ſecus, ut hic, *& in dict. leg.* 2. ſecundum lecturam gloſſ. *in dict. leg. ſi Titius.* Tertium, quod venditor legem aſportationis non remiſerit, nam poteſt illam remittere, *ut in dict. leg.* 2. ſecundum aliam lecturam, *& in leg.* 1. *ff. de ſervis exportan.* & his concurrentibus, poteſt propria authoritate manus injicere, per quaſcumque manus ambulaverit, *ut in dic. leg. ſi Titius, &* L. *quis ſub hoc, ff. de contrahen. emption.* ubi etiam habetur, quod ante manus injectionem non tranſit dominium in venditorem.

(2) *Pechedes.* Et ſi copulativè teneret pactum ſuper utroque, ut per gloſſ. *C. ſi ſervus exportand. veneat leg.* 2. & quid ſi nihil fuit conventum de manus injectione, vel pœna, ſeu intereſſe, quod tunc ſolus fiſcus agit, *ut C. eod. leg.* 3. & adverte, quia per iſtas leges partitarum non ponuntur illæ leges, *C. ſi manci. ita fuer. alien. ne proſti.* & fuit fortè ideo, quia jam per iſtas leges partitarum cautum erat proſtitutam effici liberam, *ut ſupra eod. leg.* 36. *& L.* 4. *tit.* 22. *part.* 4. *&* L. 36. *tit.* 13. *part.* 5. *&* L. 2. *tit.* 22. *part.* 7. Sed adhuc haberent locum LL. illius tituli, ſi tale pactum de non proſtituendo ancillam per venditionem apponeretur, niſi quod fortè in caſu *dict. leg.* 4. *tit.* 22. licet ex pacto venditor ſibi reſervaret manus injectionem juxta formam *dict. leg.* 1. *C. ſi mancip.* ita veneat, ne proſtituatur, *& leg. ſi quis ſub hoc, ff. de contrahen. emption.* nihilominus ſerva efficeretur libera *per dict. leg.*

L E X XLVIII.

Si negociorum geſtor ſuis propriis nummis rem emat nomine domini, ſi dominus ratam habeat venditionem, cum prius ſcit, & ſolvit ei pretium, & expenſas in commodum rei factas, & pro fructibus: recuperat rem cum fructibus, & pertinentiis. Item emptio facta per nuntium, vel procuratorem habentem ſpeciale mandatum valet, ſicut ipſe dominus emeret, hoc dicit.

(1) *En nome de otro.* Ut negotiorum geſtor, *ut ff. de nego. geſt. L. mandaſti*, & nota, quod cum emit, ut negotiorum geſtor, debet formare verba contractus in perſonam ſuam, puta, vendis mihi rem talem, quam emo nomine talis, cujus negotia gero, nam ſi conciperet verba, ut nuntius veluti, ſi dicat, vendis tali abſenti, cujus ſum geſtor? Tunc nihil valeret, etiam ſi ratificaretur per abſentem, cui volebat emere, ut eſt caſus notabilis *in leg. multum intereſt, verſic. ſi vero, C. ſi quis alteri, vel ſibi*, quia factum falſi nuntii non poteſt ratificari: quia non reperitur ſubjectum, in quo fundetur ratificatio, quia negotiorum geſtor concepit verba in perſonam, quam non repræſentat ipſe: quia non eſt ejus nuntius, neque voluntatem illius annuntiat, quæ tunc non eſt, & in ſe nihil vult acquiri: & in alium directo nō poteſt, & iſta eſt ratio, in qua fundatur diſpoſitio *dict. verſic. ſi vero*, ſecundùm gloſſ. ibi, *in verbo comparaſti*, & latiùs declarat ibi Bald. *col.* 3. non enim ſine mandato, etiam de iſto jure partitarum alteri per alterum poterat acquiri actio, *ut in leg.* 7. *&* 8. *tit.* 11. *iſta partita.* Sed cum hodie per *leg. ordinament.* 3. *tit.* 8. *lib.* 3. acquiratur actio abſenti, licet alius ſine mandato ſibi ſtipuletur ratificatione ſecuta, venditore permanente in eodem conſenſu, competeret ſibi actio, licet verba conciperentur, *vendis tali, &c.* & procederet adhuc, quod hic in iſta lege dicitur, venditore perſeverante in eodem conſenſu, quod ideo dixi, quia ut notat gloſſ. *in leg. conſenſu, ff. de action. & obligat.* in iſtis contractibus requiritur conſenſus ſimultaneus: unde aliud eſſet, ſi ante acceptationem emptoris venditionem revocaret, vide quæ dixi ſupra *ead. part. tit.* 4. L. 4. *in gloſſ. magna, & in* L. 8. *tit.* 1. *part.* 4. *in gloſſ.* ſuper verbo, *ni conſientan en el*, & idem eſt dicendum, & multo magis in procuratore, qui conciperet verba contractus, ut nuntius, in quo etiam de jure antiquo procedebat, quod habetur *in dict. leg. multum intereſt, verſic. Si vero, niſi quod attenta dict. leg. ordinament.* in tali caſu venditor non poſſet pœnitere cum conſenſus etiam emptoris in venditione intervenit, quomodocumque procurator verba conciperet.

(2) *Ha por firme.* Hoc quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, *L. fin. C. ad Macedo.*

(3) *Dile.* Hic ponitur, qualiter formet verba nuntius,

precio por ella; ſi aquel a quien lo embia, otorga la vendida de la coſa, por aquel precio que embia dezir, vale la vendida; (4) maguer non le ouieſſe dado carta de perſoneria al menſajero, por que fizieſſe la compra. E demas, eſte en cuyo nome es fecha la vendida, e la compra, deue guardar los pleytos, e las poſturas, que puſo ſobre ella aquel que la fizo en ſu nome; que pues que el otorgo la compra, que la aya por firme. Eſſo miſmo ſeria, quando algun ome fizieſſe ſu perſonero a otro, dandole poder, que pudieſſe vender, o comprar alguna coſa en ſu nome, ſeñalandole por quanto precio (5) la vendieſſe, o la compraſſe; ſi eſte perſonero atal firmaſſe la vendida, o la compra, en nome del otro, deuela auer por firme el que lo embio: e es obligado tambien, como ſi el por ſi miſmo (6) la ouieſſe firmado.

LEY XLIX.

Que fabla de los omes que compran heredamientos, de los dineros agenos que tienen en guarda; que deuen ſer ſuyos, ſaluo en caſos ciertos.

DE dineros agenos que tienen los omes a las vegadas compran para ſi heredamientos, o otras coſas que han meneſter: e porque dubdarian algunos, ſi aquella coſa que es aſsi comprada, es de aquel que la compro, o del otro cuyos eran los dineros; queremoslo aqui dezir, e departir. E dezimos, que deue ſer de aquel que fizo la compra (1) en ſu nome. Fueras ende, ſi tales dineros fueſſen de Cauallero, (2) que eſtuuieſſe en la Corte del Rey, o en otro lugar en ſu ſeruicio; o ſi fueſſen de menor de veynte e cinco años, (3) e el que fizieſſe la compra le tuuieſſe en guarda; (4) o ſi fueſſen los dineros de alguna Egleſia, (5) e el Perlado, e el que fueſſe guardador a la ſazon, fizieſſen la compra; (6) o ſi fueſſen los dineros de la dote (7) de alguna muger, e ſu marido con voluntad della (8) fizieſ-

Ley 10. tit. 1. lib. 6. Recop.

Quid si pecunia minoris aut Eccl. quidque liberatum lic. Escobar de ratio ciniis c. 14. n. 37 Acosta de privileg. credit. pag. 73.

(4) *Vale la vendida.* Ut in *leg.* 1. §. *fin. ff. de contrahen. empt. & ſupra eod. leg.* 8.

(5) *Señalandole por quanto precio.* Nota, quod in mandato ad emendum debet deſignari pretium: ſed ſatis videtur deſignatum, ſi arbitrio procuratoris committatur *argu. inſtit. de emption. & vendit.* §. *pretium*, imò, & ſi nullum pretium deſignetur, videtur mandare, ut vendat juſto pretio, *argu. leg. ſi fundus*, §. *fin. ff. de pignor.* & tenet Paul. de Caſtr. *in leg. ſi eum ſervum, col.* 1. *ff. ſi cert. petat. & gloſſ. in leg. qui fundum*, §. *procurator, ff. pro empto.*

(6) *Como ſi el por ſi miſmo.* Quid ſi vendit minus dimidia juſti pretii, vide Alberic. *in leg.* 2. *in fin. C. de reſcind. vendit.*

LEX XLIX.

Si emi rem nomine meo ex aliena pecunia efficitur res tradita mea, niſi ſit pecunia militis in Regis ſervitio conſtituti: vel ſi tutor emit de pecunia minoris: aut prælatus de pecunia Eccleſiæ, ſeu maritus de pecunia dotis: quia tunc res empta eſt ejus, cujus fuerunt pecuniæ: ſed eſt in electione illius, cujus fuerunt pecuniæ habere pretium, vel rem, hoc dicit.

(1) *De aquel que fizo la compra.* Hoc eſt regulare, ut hic, & *in leg. ſi ead. C. de rei vendic. L.* 1. *C. ſi quis alteri, vel ſibi, L. ſi patruus, C. commun. utriuſque judic.* & non præſumitur res empta pro eo, cujus eſt pecunia, ſed pro ipſo emente, & ejus hærede, *L. ad probationem*, 1. & ibi notat Bald. *in leg. fin. C. de probation.* niſi probaretur interpoſitum fuiſſe ad emendum ab eo, cujus eſt pecunia, etiam ſi interpoſitus eſſet pupillus, vel Abbas alicujus Monaſterii, ut notat Bald. *in leg.* 1. *colum. pen. ad fin. C. ſi ſervus exter.* & in dubio præſumitur pecunia fuiſſe ſolventis, *L. ſi ventri*, §. *fin. ff. de privil. credito.* Bald. *in leg.* 2. *C. pro ſocio*, & adde ad prædicta. L. *Titium, & mævium*, §. *altero, ff. de admi. tuto.* & ibi per Bart.

(2) *De Cauallero.* Adverte, quia de jure communi erant opiniones an id, quod hic habetur, quod res empta ex pecunia militis, indiſtinctè efficiatur militis, à quocumque ematur, vel an requiratur, quod talis emens fuerit procurator, vel negotiorum geſtor militis, licet non emerit nomine militis: ſed ſuo, ut tunc ſit ſpeciale in milite, quod talis res empta ſit militis, quas opiniones poſuit gloſ. fin. *in leg. ſi ut proponis, C. de rei vendic.* unde iſta ſumpta eſt, & iſtam ſecundam opinionem, quam gloſſ. ibi poſuit, primam tenuit Guilliel. de Cugneo, quem ibi ſequitur Bald. & Angel. & etiam Paul. de Caſt. qui ad hoc moventur ex illa lege, quæ loquitur in terminis, quando ille, qui emit, erat procurator, vel negotiorum geſtor militis, ſecundum intellectum eorum, alii vero tenuerunt, quod illa lex indiſtinctè intelligatur in quocumque emente, ſive ſit geſtor, ſive procurator, vel non, ſecundum quod refert gloſſ. in ultima opinione, & iſtam tenent ibi Cin. Alberi. & Salic. & iſta opinio videtur hic approbari in iſta lege, ſimiliter de jure communi erat dubium, an intelligatur hoc indiſtinctè in quocumque milite, & Guilliel. de Cugno dicebat, quod non, ſed tantum in milite militante: nam ei ut plurimum, *L. favet non aliis, ut in* §. 1. *inſtitut. de teſtam. milit. & in leg. in teſtamento, &* L. *militis, C. de milit. teſt. & adde* L. 29. *tit.* 14. *ead. part. & L.* 15. *tit.* 3. *part.* 6. *& L.* 4. *in fin. ubi text. notab. tit.* 11. 6. *part.* & ſic non procederet in milite veterano, vel alio exiſtente in domo ſua, & iſtam opinionem tenet ibi Angel. & Paul. de Caſtro, qui aſsignant rationem, quia milites militantes prohibentur negotiari per ſe, *ut in leg. milites agrum. ff. de re milit.* ideo in recompenſationem ſortitur hoc privilegium: ſecus ergo ſi non militaret, ſed ſtaret in domo propria: quia tunc poſſet mercari per ſe, & iſta fuit ratio dicti Guilliel. de Cug. Baldus tamen ibi tenet contrarium, imò, quod idem ſit in quocumque milite armatæ militiæ, qui & ſubdit hanc eſſe communem opinionem, & idem dicit ibi, & tenet Salicet. moventur, quia *dict. leg. ſi ut proponis*, loquitur indiſtinctè, ut hic vides, L. iſta approbat opinionem Guilliel. & declarat, quod miles, qui eſt in curia principis, vel in alio quocumque loco, in ſervitio Regis, gaudeat hoc privilegio, militant namque, qui ſunt in curia principis in ejus ſervitio, *ut in leg. unica, C. de comitibus, & archiatris ſacri Palatii, lib.* 12. *&* L. 1. *C. de ſilentiariis, & decurionibus eod. lib.* & de proxi. ſacro ſcriniorum, cæteriſque in ſacris ſcrin. militant. Sed quæro, quis dicetur miles, ut competat ſibi hoc privilegium? Et ut vides, Doctores intelligunt de milite armatæ militiæ, & gl. *in leg. penul. ff. ex quibus cauſ. major.* dicit, quod multa debent concurrere, ut dicatur miles, nam debet examinari prius, & jurare, quòd mortem reipublicæ cauſa non evitabit, & debet ſcribi in militum matricula, & alia quæ intervenire debent: ſecundum gloſſ. ibi, & latè hæc habentur *in leg.* 14. *tit.* 21. *partit.* 2. & ſi omnia iſta requiruntur: cum hodie de conſuetudine non fiant, vel perraro fiant, nullus pene erit miles, qui hoc gaudeat privilegio. Unde conclude, ut dixi *in leg.* 23. *tit.* 21. *part.* 2. quod milites, qui vacant armis pro ſuo ſuperiore, gaudent privilegio militum, licet enim ordo, & ſolennitas in aſſumptione militiæ, deſierit eſſe in uſu, tamen effectus remanſit. Unde militantes in armis in Regis ſervitio, ſive ſint equeſtres milites, ſive pedeſtres, gaudebunt privilegiis militum: nam & eſt pedeſtris militia, *L. à caligato*, ubi gloſſ. & Bal. *C. de nup.* dicit etiam Ludov. Roman. *conſil.* 43. ad primum quæſitum, quod jura loquentia de militibus habent locum etiam in magnificis dominis, qui dati ſunt exercitiis armorum, *alleg.* L. *final. ff. de teſtam. milit.* & refert, & ſequitur Socin. *in leg. centurio, col.* 2. *ff. de vulga. & pupilla.* & Decius *in rubr. C. de teſtament. milit.* & adde ad hoc pulchrum dictum Paul. de Caſtr. *in leg. ſcriniarios, C. de teſtam. milit.* ubi quærit, quod de cive alicujus civitatis ſtinpendiario, qui ſe in exercitiis armorum exercet, tamen non eſt miles, ſed ſervit Regi ſuo, & ſtat ad ejus ſtipendia, vel ſuæ communitatis, an gaudebit iſte privilegio militum, & licet arguat, quod non ſit miles, quia non juravit, ut milites jurant, ut dicit *dict. gloſſ. L. pen.* & quia recipit ſtipendia, ſicut alii extranei: tandem ipſe tenet contrarium dicens, idem eſſe olim in civibus Romanis, qui etiam recipiebant ſtipendia, *ut C. de erogation. milit. anno per totum lib.* 12. neque obſtat ſecundum eum, quod non jurant: quia illa obſervantia non eſt hodie in uſu, & ſufficit, quod capitaneus eorum juret pro omnibus: non enim curatur hodie de iſtis ceremoniis antiquæ militiæ, ut tradit Bald. *in leg.* 1. *ad fin. C. qui bonis cede. poſ.* & ſecundum Marti. Laudem. *in tractat. de milite, quæſt.* 5. *verſic.* 33. etiam navali, & pedeſtri militi competunt privilegia militum: ſimiliter, & militantes in curia Regis, gaudebunt hoc privilegio, ut hic, quod bene nota pro militibus officialibus principis, qui reſident in ejus curia. Sed cum milites officiales principis reſidentes in curia, poſsint emere per ſe, & per procuratores, cur eis hoc conceditur privilegium? Poteſt dici: quia ſunt nimis occupati in ſervitio Regis, & rei publicæ, & abſentes à ſuis provinciis, ubi habent fortunas ſuas. Unde dicebat Bald. conſilio quodam, incipit. In primis videndum, quod gaudent Cardinales privilegiis militum in teſtando, quia dicuntur militare in Sacro Conſiſtorio principis, ex quo infert, quod poſſent decedere pro parte teſtati, & pro parte inteſtati, licet de hoc dicto dubitare videtur Socin. *in dict. leg. centurio, col.* 2. *tit. de vulg. & pupil.* & relinquit cogitandum, neque intelligas de quocumque officiali reſidente in curia principis cum iſta leg. dicat *Cavallero*; debet ergo eſſe miles creatus à Rege, ſeu aliquis capitaneus deditus militiæ, qui ad tempus reſidet in curia, deinde mittendus in res bellicas.

(3) *Menor de veynte e cinco años.* Idem dic de furioſo, & prodigo, cui bonis eſt interdictum, & omnibus qui ſub cura ſunt, *ut in leg.* 2. & ibi gloſſ. *C. de curato. furioſ.* & tenet Bald. *in dict. leg. ſi ut proponis*, & idem dic, ſi ex pecunia, vel rebus minoris militis, vel Eccleſiæ factum ſit debitum, quod debeatur debitori eorum, nam etiam non lata ſententia contra debitorem, & ſive debitor eorum ſit ſolvendo, ſive non, & ſive confiteatur debitum, ſive non, poteſt, miles, Eccleſia, vel minor agere contra talem debitorem ſui debitoris, *ut in leg.* 3. §. *multa, ff. de jure fiſci, & L. ſi pecuniam, ff. ſi certum petatur*, & notat Bald. *in leg.* 3. *C. quando fiſcus, vel privat.* & Joan. de Plat. *in leg.* 1. *colum.* 2. *C. de conve. fiſci debit. lib.* 10.

(4) *En guarda.* Adde L. *curator, C. arbi. tutel. &* L. *ſecundam, ff. quando ex fact. tuto.* licet enim curator emat de pecunia minoris, nomine proprio res empta eſt minoris, qvod intellige, ſi minor eam velit vendicare. Vide per gloſ. notat. & ibi Bart. & Bald. *in leg. idemque, ff. qui potio. in pigno. babe.* & eſt ratio, quia tales adminiſtratores tenentur emere pro minoribus de pecunia minorum, *ut in leg. ita autem in princip. ff. de adminiſtrat. tuto.* & iſtam rationem ponit Bald. *in leg.* 1. *C. ſi quis alteri, vel ſibi*, ſi vero non eſſet tutor, vel curator, ſed aliquis extraneus, qui emeret de pecunia pupilli, tunc res non efficitur minoris, quod intelligit Bart. poſt Thomam de Forlivio *in d. leg. ſi ut proponis, & in leg. filiæ, ff. de ſolution.* niſi in ſubſidium ſi emptor non eſſet ſolvendo pecuniam: quia tunc res empta ſecundum eos ſuccedit loco pecuniæ, & quæritur ipſo jure dominium minori: & idem tenet Jacob. de Ravenna *in dic. leg.* 2. quem ibi refert Alberi. moventur per *dicta L. filiæ, ff. de ſolution.* qui text. ſecundum Baldum, & Salic. *in dic. leg. ſi ut proponis*, hoc non probat, quia ibi tantum tractatur deliberatione argentariorum. De quibus ibi à perſonali obligatione, bene tamen eſt fatendum, quod empta ex pecunia minoris eſt tacitè obligata per legem ipſi minori, *ut in leg.* 3. *in princip. ff. de rebus eorum*, ex quo infertur, quod minor non eſt dominus, *ut in leg. neque pignus, ff. de regulis juris*, & rectè dicunt. Unde concludendum eſt, quod extraneo emente, neque in ſubſidium res empta erit minoris, ſed aget hypothecaria, & ſic habebit ſuam pecuniam.

(5) *Egleſia.* Approbat gloſſam *in dict. leg. ſi ut proponis, & in leg. uxor marito, ff. de donation. inter virum, & uxorem, gloſſ. in cap. Apoſtolicos*, 12. *quæſt.* 2. ubi, & vide de ædificio facto in ſolo Clerici de pecunia Eccleſiæ, quod erit Eccleſiæ, & ſic eo caſu ſolum cedit ædificio, quam ad hoc allegant Alexan. & Jaſon. qui eam dicit ſingul. *in leg.* 1. §. *nuntiatio, ff. de novi operis enuntia.* de quo vide Joan. Andr. *in addit. ad Spec. tit. de empt. & vendit.* §. *tertio loco, colum.* 4. ſuper parte *Apoſtolicos*, & Rochum *in tract. de jure patronatus, fol.* 22. *col.* 4.

(6) *Fizieſſen la compra.* Requiritur ergo, quod ſit prælatus, vel adminiſtrator Eccleſiæ ille, qui emit de pecunia Eccleſiæ, ut res ſit Eccleſiæ, ut hic dicitur, & notat Doct. *in dict. leg. ſi ut proponis*, tunc enim, licet emat nomine proprio, acquiretur Eccleſiæ, ſicut eſt in tutore, & curatore minoris, & idem, ſi prælatus emeret per interpoſitam perſonam, *ut in leg.* 3. §. *ſi ab ignoto, ff. de manumiſsio.* adverte, quia Bald. *in leg.* 3. *col.* 1. *verſic. ſi quæro tamen lex noſtra, C. de contrab. empt.* videtur reſtringere, & limitare in caſu in quo Eccleſia nõ ſervaretur indemnis à ſua pecunia, ut tunc inſubſidium vendicet rem emptã de pecunia ſua, in quacumque perſona cantet inſtrumentum, quæ eſſet magna reſtrictio ad iſtam legem, quia ſic eſſet diverſitas inter Eccleſiam, & minorem: nam minor vendicat indiſtinctè rem emptam de ſua pecunia per tutorem, vel curatorem, & non in ſubſidium, ut dixi ſupra in gloſſ. in parte *en guarda.* Ego credo in hoc Bald. inadvertenter fuiſſe loquutum *in dict. leg.* 3. quia aliter ipſe, & alii loquuntur *in dict. leg. ſi ut proponis*, & cum Eccleſia fungatur jure minoris, *ut in cap.* 1. *& in cap. auditis, de in integr. reſtit.* idem eſt in hoc dicendum in Eccleſia, quod in minore, & hoc ſatis probatur *in iſta leg. ſi vero*, qui emit de pecunia Eccleſiæ, non eſſet prælatus: ſed extraneus, quod non gerebat negotia Eccleſiæ, tunc res empta, erit ementis ſuo nomine. Dicit tamen Bald. ſub dubio fortè *in dict. leg. ſi ut proponis*, quod erit obligata Eccleſiæ, *ut in dict. leg.* 3. *in princ. ff. de rebus eorum*, non ergo extraneo emente poterit Eccleſia vendicare in ſubſidium, prout dicunt aliqui Doctor. ſignanter à Angel. & Paul. de Caſt. *in dict. leg. ſi ut proponis*, & dixi ſupra in minore, quid tamen ſi prælatus mutuat pecuniam Eccleſiæ fratri ſuo, ex qua emit prædia, utrum prædia ſint Eccleſiæ? Bald. dicit, quod non *in leg. etiam, C. de fideicom. verſic. quæro ſi prælatus*: quia cum dominium pecuniæ tranſivit in fratrem, non poteſt dici, quod emit de pecunia Eccleſiæ, & quid ſi ſit actum inter eum, qui emit de pecunia Eccleſiæ, & venditorem, quod neque directum, neque utile dominium acquiratur Eccleſiæ: ſed ſolummodo emptori, & ſuis hæredibus, vide ibi per Bald. *verſic. Sed quid ſi eſt actum, & per eumdem in cap.* 1. §. *& quia vidimus, colum. antepen. de his, quæ in feud. dare poſ. in quo*, §. *vult*, quod contrahentes non poſſint facere, quod legis diſpoſitio non habeat locum in actibus eorum, *L. fin. ff. de ſtipulat. ſervo. & cave.* quia etiam ubi vult, quod Eccleſia habeat in ſubſidium rei vendicationem ad rem emptam: ſed dic, ut dixi ſupra, & quid ſi prælatus, & Eccleſia de communi pecunia emat, dic, quod tunc res erit communis pro rata pretii, *ut in cap.* 1. 12. *q.* 4. & no. Speculat. *in dict.* §. *tertio loco, col.* 4. *verſic. ſi autem.*

(7) *De la dote.* Nam ſi pecunia non eſſet dotis, non procederet, quod hic dicitur, *ut in leg. Profectitia, ff. de jure doti.*

(8) *Voluntad della.* Hic non videtur eſſe ſpecialitas, cum de communi conſenſu eorum in uxorem tranſeat domi-

zieſſe la compra. Ca en tales caſos, maguer el comprador compre la coſa en ſu nome, gana el ſeñorio della, (9) aquel cuyos eran los dineros, que fueron pagados por el precio della. Pero en ſu eſcogencia (10) es, de cada vno dellos, de tomar la coſa camprada, o los dineros, qual mas quiſiere.

LEY L.

Del ome que vende la coſa dos vegadas a dos omes en tiempos departidos, qual dellos la deue auer.

Ley 3. tit. 15. lib. 5. Recop.

VNa coſa vendiendo vn ome dos vezes (1) a

minium, *ut in leg. ita conſtante, & in leg. res quæ, ff. de jure dot.* & ita dicit Azo. *in ſumma, C. ſi quis alte. vel ſibi, & gloſſ. in leg. 1. C. eod. tit.* ſed videtur dicendum, quod adhuc ſit ſpecialitas: quia ſi pecunia non erat dotalis, licet de conſenſu uxoris, maritus emeret, res non eſſet uxoris, ut dixi in gloſſ. proxi. & tenet Bald. *in dict. leg. ſi ut proponis*, ex quo maritus ſibi, & proprio nomine emit: quod ſecus eſt in pecunia dotali, & ſi vir ſuo nomine, & ſibi velit emere, dummodo emerit de uxoris conſenſu, ſi tamen ſinn voluntate uxoris emeret, tunc in ſubſidium viro non exiſtente ſolvendo, res empta ex pecunia dotali erit dotalis, & idem ſi de pecunia non dotali donata viro ab uxore, vir emat, *ut in leg. uxor pro marito, ff. de donat. inter virum & uxorem*, & notat Bald. *in leg. ex pecunia, & in leg. in rebus, col. fin. C. de jure dotium*, Bald. novell. *in tract. de dote, fol.* 34. *col.* 2. *verſic.* 15. *privilegium*, & adverte, quod etiam ſi res ematur ab extraneo de pecunia dotali, qui non ſit ſolvendo, quod dabitur mulieri utilis rei vendicatio ad rem favore dotis, *argumen. dict. leg. uxor marito*, & tenet Bald. *in dict. leg. in rebus, col. fin.* Quid tamen ſi talis extraneus, qui emit rem de pecunia dotali, vel ſi vir emit, vendidit alii tertio poſſeſſori, & convenitur ab uxore utili in rem, in ſubſidium viro non exiſtente ſolvendo, & talis extraneus emptor, ſeu poſſeſſor, offerat eſtimationem rei mulieri agenti, an liberetur à rei vendicatione? Vid. per Soci. *conſil.* 224. *vol.* 2. incipit *eleganter, & ſubtiliter*, ubi concludit, quod ſic; allegat text. pro caſu, & ibi Bald. *in authent. contra rogatus, C. ad Trebel.*

(9) *Gana el ſeñorio della.* Non ergo pretii, quod redactum fuit ex ea ſi ille, qui emit de pecunia iſtorum rem vendidiſſet, *ut in leg. quamvis, §. fin. & L. ſi quis uxorem, §. Titius, ff. de furtis*, & vid. per Alberic. *in L. curator, C. arbi. tutelæ.*

(10) *En ſu eſcogencia.* Adde L. *curator, C. arbi. tutel.* gloſſ. & Docto. *in leg. penul. C. de ſervo pig. dato manumiſ.* & tene menti iſtam legem, quatenus etiam refertur ad emptum ex pecunia dotali.

LEX L.

Vendens rem ſuam duobus diverſis temporibus fraudulenter, habebit rem, qui prius ſolvit pretium, & per traditionem habuit ejus poſſeſsionem: vendens tamen tenetur alteri emptori pretium cum damno reſarcire: ſed ſi erat res aliena præfertur, cui res prius tradita fuit etiam non ſoluto pretio: ſalvo tamen jure domini, hoc dicit.

(1) *Dos vezes.* Iſtius L. materiam ſolenniter ultra alios commentatus eſt Jaſon. *in leg. quotiens, C. de rei vendic.* & quia nihil in iſta leg. additur, neque detrahitur juri communi, non eſt opus amplius inſiſtere, niſi in aliquibus additis dictis Jaſon. & primo quatenus ibi Jaſon. *in 7. limitat.* concludit contra Hoſtien. *dictam leg. quotiens*, procedere etiam in Eccleſiaſticis vendentibus. Adde quod idem tenet Alex. *conſil.* 122. *vol.* 5. ubi & dicit magis communem opinionem eſſe contra Hoſtien. cujus deciſio ſalvari poteſt, ſecundum Doctor. *in cap. continebatur*, de his quæ fiunt à prælato ſine conſenſu, *cap. in conceſsione jurium ſpiritualium*: quia in his transfertur jus, abſque aliqua traditione ex ſolo titulo, *ut in cap. ſi tibi abſenti, de præben. lib. 6. cap. gratia, de reſcrip. eod. lib.* & quod illa lex procedat etiam contra Clericos, vel Eccleſiam, tradit etiam Felin. *in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtitution. col.* 21. Si tamen in Eccleſia fieret alienatio, non procederet *dict. leg. quotiens*, quia ipſo jure tranſit in eam dominium in caſibus, *L. fin. C. de Sacroſanct. Eccleſiis*, & idem eſſet in alio privilegiato, ut ex ſolo titulo tranſiret dominium, ut tradit Jaſon. *in dict. leg. quotiens, prima limitatione.* Et in quantum ibi Jaſon. *in 13. limitatione*, dicit illam legem non procedere in locatione per fundamenta, de quibus ibi per eum, adde contrarium tenuiſſe Rotam deciſione incipienti, utrum *L. quotiens in antiquis num.* 879. & idem vult Alexan. *dicto conſilio* 122. *vol.* 5. cum enim primo conductori competat tantum actio perſonalis contra locatorem: exerceri non poteſt contra ſingularem ſucceſſorem, L. 1. §. *ſi hæres, ff. ad Trebel.* L. *fin.* §. *fin. ff. de contrah. empt.* & idem tenet Socin. *conſil.* 29. *vol.* 4. incipit *viſis duabus locationibus*, in uno tamen caſu poſſent habere locum dicta Jaſon. ſcilicet, quando res locata, licet prius eſſet tradita ſecundo conductori: nunc tamen eſt penes locatorem, quando primus, & ſecundus conductor agit, ut latè traditur *in dict. deciſione Rotæ*, adde etiam aliam limitationem ultra 15. datas à Jaſon. ibi, ſcilicet, quod iſta lex, *& dict. leg. quotiens*, procedant, quando venditor ſcienter cum duobus contraxit: ſecus ſi cogitaret ſecundum eſſe primum: nam tunc, & ſi traderet, non haberet locum, quod hic dicitur, ut notat gloſſ. ſingul. *in* §. 1. *in verbo* emeret, 20. *quæſt.* 1. Adde etiam, quod procederet iſta lex, *& dict. leg. quotiens*, & ſi tradendo ſecundo dicat tradens, idemque vendens, trado tibi ſalvo jure Titii, cui primo vendidi, ita ſingulariter decidit Andr. de Iſer. *in cap. ſi facta, ſi de feud. fuerit contro. inter domin. & agna.* Movetur, quia primo contra ſecundum nullum jus competebat: quia per ſolam venditionem nullum jus ſibi erat quæſitum, neque in poſſeſsione, neque in dominio, non ergo poteſt jus, quod non competit primo reſervari contra ſecundum, & ſubdit, quod, & ſi diceret, tradens volo, quod ſi primus petat, à te tradas ei poſſeſsionem: vel ſi primus peterit à me, tradas mihi poſſeſsionem, ut ego tradam illi, quod non propterea tenebitur, ſecundus præcisè tradere, ſeu reſtituere poſſeſsionem tradenti, vel tradere primo emptori, ſed tantum tenetur ad intereſſe, ſicut in omnibus faciendi obligationibus, *L. ſi quis ab alio, §. fin. ff. de re judica.* dicit tamen, quod ſecus eſſet, ſi diceret, vendo, & trado tibi hunc fundum, quem prius vendidi Titio, ſed ſi ipſe Titius petat, volo, quod ex tunc dominium ſit illius, hoc modo dicit, quod valeret L. 1. & L. *quotiens, C. de donat. quæ ſub mo.* nam & poſſeſsio poteſt tradi ſub conditione, L. *qui abſenti*, §. 1. *ff. de acquir. poſſeſsion.* iſta ſunt verba Andr. de Iſer. licet ipſe loquatur in feudo: tamen eſt eadem ratio in venditione fundi, vide quæ dixi *in leg.* 38. *ſupra eod.* ſuper verbo, *ſea desfecha*, & quæ dixi *eod. tit.* L. 43. Circa hoc ultimum dictum Andreæ de Iſernia in conceptione iſtorum verborum, & principale ejus dictum eſt notabile: ſed limitari poteſt, quod propter ſcientiam emptoris de prima venditione, competat primo emptori actio revocatoria ad revocandum alienata in fraudem, ut dixit ſingulariter Bald. *in rubric. C. de revocan. his quæ in fraud. credito. alie. ſunt in principio*, & probari videtur in gloſſ. *in verbo* jure, *in dict. leg. quotiens*, ubi Alberic. & Jaſon. 9. *oppoſit.* quod intelligerem, quando conſtaret de ſcientia emptoris ſecundi, de prima venditione tempore ſecundæ venditionis: ſi tamen tunc erat ignorans, & ignoranter emit, & ſolvit pretium, licet tempore traditionis ſciat de prima venditione, non habebit locum dicta actio revocatoria: cum tunc emptor non participaverit de fraude: & in iſta fraude habetur reſpectus ad tempus venditionis, & ſecundum hoc dictum Andreæ de Iſer. procedit ſimpliciter, prout ipſe ponit, & eſt dictum valde notabile, & facit L. *qui autem*, §. *ſciendum, ff. quæ in fraud.* cre-

Auto 21. tit. 9. lib. 3. Rec.

a dos omes en tiempos departidos, (2) ſi aquel a quien la vendio primeramente, (3) paſſa a la tenencia de la coſa, e paga el precio, (4) eſſe la deue auer, e non el otro. Pero tenudo es el vendedor, de tornar el precio a aquel que la vendio apoſtremas, ſi lo auie recebido, con todos los daños, (5) e los menoſcabos, que le vinieron por razon de tal vendida, porque la fizo engañoſamente. Otroſi dezimos, que ſi el poſtrimero comprador paſſaſſe a la tenencia, e a la poſſeſsion, e pagaſſe el precio, que el la deue auer, e non el primero. E es otroſi el vendedor tenudo de tornar el precio, ſi lo auia recebido, con los daños, e los menoſcabos, que vinieron por eſta razon al primer comprador. Otroſi dezimos; ſi alguno vendieſſe a dos omes coſa agena (6) en tiempos departidos, ſi acaeſciere que ayan pleyto entre ſi ambos los compradores ſobre aquella coſa, qualquier dellos que ouiere primeramente la poſſeſsion, (7) aquel ha mayor derecho en ella: e a aquel deue fincar, maguer non ouieſſe pagado el precio. Pero quando quier que el ſeñor de la coſa (8) venga a demandarla, ſaluo finca ſu derecho en ella.

LEY LI.

Del ome que vende la coſa agena a dos omes dos vezes, qual dellos la deue auer.

AGena coſa vendiendo vn ome a otro, e dandole luego la poſſeſsion della; ſi deſpues que la ouieſſe aſsi vendida, ganaſſe el vendedor el ſeñorio de aquella coſa, como ſi le eſtableſcieſſe por ſu heredero aquel cuya era, o gela dieſſe de otra guiſa; ſi por razon que ouieſſe ya ganado el ſeñorio de la coſa, la vendieſſe deſpues a otro, e el poſtrimero comprador mouieſſe pleyto ſobre ella al primero, dezimos, que eſte primero (1) ha mayor derecho en ella, porque ouo la poſſeſsion primeramente; maguer el poſtrimero razonaſſe, que auia mayor derecho en ella, porque quando al otro la vendio, non auia el ſeñorio el vendedor, e auialo ya ganado, quando la vendio a el. Mas ſi algund ome vendieſſe a otro alguna coſa que non fueſſe ſuya, e aquella coſa miſma vendieſſe el ſeñor della a otro deſpues; eſte poſtrimero comprador que la compro del que ha mayor derecho en ella, eſte la deue auer. (2) Fueras ende, ſi el que la vendio primeramente, auia razon derecha para venderla; como ſi la touieſſe en peños, e quando le fue empeñada, la recibio a tal pleyto, que la pudieſſe vender (3) ſi gela non quitaſſen a dia ſeñalado; o

credito. & tene menti: quia non reperi ita tactum, neque declaratum, & in contrarium facit §. *item ſi quis in fraudem*, ibi: *Res ſuas alicui tradiderit inſtitut. de action.* & quia in traditione conſiſtit tota virtus alienationis: quia ex ea, & non ex venditione transfertur dominium, *ut in leg. in traditionibus, C. de pactis*, ſed poteſt reſponderi, quod procederet, quando ſecundus emptor non ſolviſſet pretium, ignorans primam venditionem: quia tunc non videtur facere in fraudem: ſed ne perdat pretium, *argumento dict. §. ſciendum, & facit* L. *ſi ſervus, §. ait prætor, ff. de acquirenda hæreditate.* Adverte etiam, quod *dict. leg. quotiens, neque iſta lex* non procedent in caſu, in quo ad venditionem, ſeu conceſsionem eſt neceſſaria licentia alterius: tunc enim verè per primum actum, etiam traditione non ſubnixum expiraret licentia, & non teneret ſecunda venditio, vel conceſsio etiam ſi ſequuta fuerit traditio, ut notatur ex verbis Bald. *in §. ſi facta, ſi de feudo fuer. controver. inter domi. & agn. colum.* 1. *verſic. ſed quid ſi vendidiſſet*, quia per primum actum expiravit licentia, ut ibi habes in additione, ex quo inferes ad majoriam factam cum facultate Regia, quod ſi fuit facta in primum tenebit, licet non ſit ſequuta traditio, & præferetur ſecundo, in quem ſecundo loco facta eſſet majoria, licet ei poſſeſsio eſſet tradita: quia talis ſecunda majoria videtur eſſe ſine licentia. In contrarium tamen facit *L. Tauri* 44. quæ permittit revocationem majoriæ, & ſi facta ſit de licentia regia, quando non fuit tradita poſſeſsio, vel ſi non fuit facta ex cauſa oneroſa: & ſic cum extra iſtos caſus majoria ſit revocabilis non videtur, quod expiret licentia in primo actu: procederet ergo, quod dicit Bal. quando majoria fieret ex cauſa oneroſa, ſeu alias eſſet irrevocabilis. Et nota ad illam legem Tauti, quod facta conſtitutione majoriæ inter vivos, poterit donatarius agere, ut ſibi tradatur poſſeſsio, ut probat text. & ibi notat Bald. *in dicto §. ſi facta*, & gloſſ. *in leg. in ædibus, §. fin. ff. de donat.*

(2) *En tiempos de partidos.* Sequitur *gloſſ. 1. dict. leg. quotiens*, & hoc in omni dicit, ſecundum Paul. de Caſtr. ibi, quia ſi duobus ſimul eodem tempore venderet, præſumeretur unicuique pro parte tantum vendita, *L. ſi fundus, §. ſi duo, & L. ſi debitor, ff. de pig.* ſi tamen venderet eodem tempore duobus, ſeu cuilibet inſolidum, adhuc procederet iſta lex *per dict. leg. quotiens*, cum dicit inſolidum, & ponderat ibi Jaſon. in princ.

(3) *Primeramente.* Quid ſi utrique tradita fuit poſſeſſio, neque conſtaret, cui primo fuit tradita, vide per Angel. *in dict. leg. quotiens.*

(4) *El precio.* Idem ſi fides ſit habita de eod. *ut in §. venditæ, inſtit. de rerum divi.* & ſic aliud eſt in directa rei vendicatione, aliud in publiciana, *ut in hac lege in fine*, & ibi dixi.

(5) *Con todos los daños.* Punitur etiam, ſi agatur criminaliter, *ut in leg. 7. tit. 7. part. 7. &* L. *qui duobus, ff. de falſis*, & ad id, quod hic dicitur adde *L. qui tibi, C. de hæred. vel action. vendi.*

(6) *Agena.* Adde L. *ſive autem, §. ſi duobus, ff. de publiciana*, & ibi gloſſ. notat.

(7) *La poſſeſsion.* Non repetit in hoc caſu de ſolutione pretii, quia in publiciana hoc non ex igitur, L. *de pretio, ff. de publician. & infra iſta leg.*

(8) *El ſeñor de la coſa.* Nam dominus non repellitur publiciana, niſi in caſibus notatis per gloſſ. *in leg. fin. ff. de publician.* nam potentior eſt rei vendicatio, quam publiciana, *ut in leg. ſi ea res uterque, ff. de action. empt.*

LEX LI.

Si poſtquam vendidi, & tradidi rem alienam, habui ejus dominium, demum vendidi eam alteri, præfertur primus emptor: ſed ſi non habui dominium, & dominus verus poſtea alii vendidit, præfertur ſecundus, niſi ego habebam poteſtatem vendendi: ut quia erat pignus ex pacto: vel eram procurator, hoc dicit.

(1) *Primero.* Adde L. *ſi à Titio, ff. de rei vendi. & L. 2. ff. de exception. rei vendi. & traditæ.*

(2) *Eſte la deue auer.* Adde L. *ſi ea res ad fin. ff. de action. empt. & gloſſ. in leg. ſive autem, §. 1. ff. de publicia.*

(3) *Pudieſſe vender.* Ut in *leg.* 41. *cum ſequent. ubi vide tit.* 13. *infra ead. part.*

ſi fueſſe perſonero, e en la perſoneria le fueſſe otorgado poder de la vender, e la vendieſſe en ante que ſopieſſe, (4) que el ſeñor de la coſa la queria vender a otro.

L E Y LII.

Que los Juezes que han poder de fazer entrega por razon de ſu oficio, pueden vender lo ageno.

LOs Juezes que han poder de fazer mandar entrega por razon de ſu oficio, pueden mandar vender la coſa que aſsi fueſſe entregada, por fazer complir la ſentencia: e a quienquier que la comprare del, paſſa el ſeñorio (1) de la coſa comprada al comprador. Eſſo miſmo, dezimos, que pueden fazer los cogedores (2) de las rentas del Rey. E aquello que recibieren, o prendaren, por entrega de las ſus rentas, aquello pueden vender. Pero qualquier deſtos ſobredichos, que puede fazer la vendida, deuela fazer publicamente, e non aſcondida; metiendo la coſa en almoneda, (3) e faziendola pregonàr. (4) E non la deue vender, faſta que ſean diez dias (5) paſſados: entonce deuela vender al que mas diere por ella. E ſi por mas la vendiere, de aquello que ha ſobre ella, deue lo demas (6) tornar al ſeñor de la coſa. E ſi por auentura los Juezes, e los otros oficiales, fizieren vendida de las coſas agenas de otra manera, dezimos que non deue valer. (7)

L E Y LIII.

De la coſa que vende, o da el Rey, que es agena, como ſuya.

VEndiendo, o dando (1) el Rey (2) coſa age-

na

(4) *Ante que ſopieſſe.* Si ergo ſcivit, cum ex hoc videatur revocatum ſibi mandatum, non tenet venditio: neque exigitur, quod iſta venditio notificetur ei, qui emit à procuratore, ut ſatis hic innuitur, quod intellige, quando non fuit mandatum ſpeciale ad vendendum certæ perſonæ: quia tunc fortè exigeretur certioratio talis perſonæ, *ut in leg. ſi fidejuſſor. ff. manda. & in cap. ex parte decani*: de reſcriptis ubi Abb. *col. fin.*

L E X LII.

Factum judicis reputatur, factum partis, & ideo ex venditione rei facta per judicem, pro executione ſententiæ tranſit dominium, & idem ſi vendant exactores tributorum Regis: dum tamen venditio fiat in publica ſubhaſtatione per decem dies, & detur plus offerenti, hoc dicit.

(1) *El ſeñorio.* Perinde, ac ſi ipſe dominus venderet, *ut in leg. ſi ob cauſam, C. de evictio. & L. 1. C. ſi in cauſ. judi. pig. cap. ſit, L. ſi plus, §. mota*, & ibi Bart. *ff. de eviction.* & per Bald. *in leg. ordo. col. 1. verſic. modo quæro, C. de execut. rei judi.* & per Bart. poſt gloſſ. *in leg. eleganter ad fin. princ. ff. de pign. action.* alibi etiam dixit Bald. quod illud, quod poteſt fieri per contractum, poteſt fieri per judicem *in leg. manifeſtiſsimi in princ. C. de furtis.*

(2) *Los cogedores.* Adde L. 4. *tit.* 15. *part.* 7. & videtur, quod hæc lex corrigat LL. juris communis, quibus cavetur, quod exactores tributorum non debent propria authorita cogere reſiſtentes: ſed hoc ſpectat ad præſidem, quem debet exactor interpellare, & prohibetur judici, ne committat exactori, ut habetur *in leg. in fiſcalibus, & in L. miſsi opinatores, C. de exacto. tribut. lib.* 10. & ibi Bart. & Joan. de Plat. poteſt dici, quod non corrigantur illa jura, ſed quod iſta lex intelligatur de exactore, qui emit à fiſco, talis enim emptor, ſeu conductor tributorum, vel gabellarum, cum habeat jus fiſci, ut notat Bart. *in leg. in provinciali. §. ſi ego, ff. de novi operis nuntia*, poteſt vendere poſſeſsiones propter tributa non ſoluta, ut hic, *& in leg. creditor in princ.* & ibi notat Bart. *ff. de action. empt.* unde & infert Bart. notabiliter, quod ſyndicus villæ, vel caſtri, qui tenetur ſolvere collectam pro omnibus de caſtro ſuo, poteſt vendere poſſeſsiones non ſolventium, & idem dicit Paul. de Caſtr. ſubdens, quod iſtæ venditiones habent eadem privilegia, & fiunt perinde, ac ſi ipſe fiſcus venderet, & idem, quod Bart. tenet Bald. *in leg. 1. in fin. C. ſi propter publi. penſatio.* neque poteſt dici, quod hoc intelligatur, quod fiat venditio ipſo conductore tributorum, vel gabellarum petente per judicem: nam de eo, quod fit per judicem, jam ſupra dixit iſta lex, & ſic ſuperflueret iſte ſecundus caſus, hodie tamen in Regno hoc non ſervatur: ſed judices vendunt ad inſtantiam conductorum, ſive judices ſint ordinarii: ſive delegati: qui aliquando iſtis conductoribus à curia principis dantur, vel dic, quod iſta lex intelligatur, quando ex delegatione principis deputantur aliqui ad exigenda tributa, iſti enim poterunt vendere, ut hic: cum ſibi hoc ſit commiſſum, & nota bene, quod licet tali exactori ſit commiſſum, ut compellat omnes debitores fiſcales ad ſolvendum, ea coarctatione, quam viderit expedire: tamen adhuc tenebitur ſervare legem municipalem, vel loci conſuetudinem, in modo exigendi, & ita eſt intelligendum mandatum Regis, ſecundum Bald. *in dict. leg. 1. verſic. ſed pone, quem vide.*

(3) *En almoneda.* Habes hic, quod etiam res mobiles, quæ venduntur ratione alicujus executionis, debent prius ſubhaſtari publicè, ſuper quo diſtinguit Bald. *in leg. 1. C. ſi propter publ. penſitat.* & etiam Joan. de Plat. *in leg. 1. C. de fide inſtrum. & jure haſ. fiſca. lib.* 10. quod ſi ſunt mobilia, quæ venduntur in foro publico, ut frumentum, & alia victualia cum pretium ſit adeo notorium, quod non timetur colluſio, ut notat gloſſ. *in leg. 2. C. de reſcin. vendi.* tunc non requiratur ſubhaſtatio: ſi vero ſint tales res, in quibus cadit affectio, tunc non poſsint vendi ſine ſubhaſtatione.

(4) *Faziendola pregonar.* Pluries intellige, *ut in leg. ordo.* & ibi notat Bald. *col. 1. C. de execu. rei judic.* & vide bonam legem *tit. 26. part. 2. L. pen.*

(5) *Diez dias.* In immobilibus per viginti dies, *ut in leg. fin. tit. 27. part. 3.*

(6) *Lo demas.* Adde L. *fin. C. de jure domi. impetran. verſic. ſi vero creditor*, ſi tamen ex iſto ſuperfluo emerit judex, vel officialis, res empta erit emptoris, & non debitoris, *ut in leg. fin. C. de diſtra. pigno.*

(7) *Non deue valer.* Adde L. 1. *& ibi gloſſ. C. de fide inſtrum. & jure haſ. fiſca. lib.* 10.

L E X LIII.

Alienatio facta per Regem de re aliena, tamquam ſua transfert dominium in accipientem: & Rex tenetur petenti domino æſtimationem, uſque ad quadriennium ſatisfacere: alias non. Item poteſt vendere Rex, vel donare rem communem cum alio in totum: debet tamen reddere æſtimationem partis habenti in ea communionem, pro ea parte, quam in ea habuerit, hoc dicit. Habuit ortum *à leg. 2. & à leg. bene à zenone, C. de quadrien. præſ.*

(1) *Vendiendo, o dando.* Seu quolibet alio titulo alienando: *ut in leg. bene à zenone, C. de quadrie. præſcrip.*

(2) *El Rey.* Vide Andr. de Iſer. *in tit. quæ ſint rega. in parte bona committentium, colum.* 5. qui dicit requiri, quod princeps credat rem eſſe ſuam, cum donat: nam ſi ſciret alienam, non haberet locum iſta lex, neque *L. bene à Zenone, & L. omnes, C. de quadr. præſcrip.* de quibus iſta ſumpta eſt, & hæc eſt communis opinio, & ſi donaret, ut ſuum, quod ſciebat alienum, non prodeſſet, licet expreſſe diceret, dono ut meum, quia eſſet imponere, *L. verbis contr.* L. 2. *C. commun. de lega.* & quia ex hoc ſecundum cum reincideremus in errorem Martini, de quo per gloſſ.

in

na (3) como ſuya, (4) paſſa el ſeño-

rio

in dict. leg. bene à Zenone, & utile eſt, quod ſemper in regiis donationibus, in privilegiis earum ſemper apponatur illa clauſula (juribus alterius ſemper ſalvis) ut ipſe fieri dicit in Regno Siciliæ, quia ex hoc ſatis declaratur Regem nolle dare, niſi jus ſibi competens, *L. qui tabernas, ff. de contrahen. empt. L. ſi dominus in fin. ff. de legat.* 1. & ſubdit notabile verbum, quod ſi hæc clauſula omittatur, non præſumitur in extrinſecis, licet alias dicantur ea, quæ ſunt de forma præſumi, *ut in cap. cum M. de conſtitu.* Imo. dicit Socin. *conſil.* 121. *vol.* 4. *num.* 25. quod iſta jura procedunt, quando Princeps non habet aliquod jus in re, quam alienat: ſed ſi haberet aliquod jus, illud tantum videtur concedere, *argum. dict. leg. qui tabernas*, & ita dicit ſingulariter decidiſſe Bald. *in quodam conſil. ſibi num.* 75. incipient. *illuſtris dominus noſter*, dicens, ideo, quod jus aliud habenti, non videtur præjudicare: ſubdens, quod pro hac deciſione eſt ſumma æquitas, & in contrarium eſt ſumma poteſtas, judex autem æquitatem ſequi debet, L. *placuit, cum ſimil. C. de jud.* Sed quid ſi Rex concedat alicui rem alienam, ſciens alienam, dicit tamen, quod hoc vult facere de plenitudine poteſtatis, & quod donat eam, ut ſuam, & ita vult, quod ſortiatur effectum, ac ipſe alias credens eſſe ſuam donaſſet, an tunc procedet, quod ſupra dixi, poſt Andr. de Iſer. & alios volentes, quod ad hoc, ut dictum hujus legis procedat, requiritur, quòd Princeps donet bona fide, credens rem eſſe ſuam, videtur ex mente Andr. de Iſer. dicendum, quod ſic, etiam ſi apponatur clauſula de plenitudine poteſtatis, contrarium tamen videtur voluiſſe Bald. *in proœm. Decret. col. 3. num.* 4. ubi dicit, quod L. *bene à Zenone*, non habet locum, niſi conſtet, quod Princeps vult uti plenitudine poteſtatis: quia non eſt præſumendum, quod Princeps concedat rem alienam, niſi cum facit ex certa ſcientia, & ideo dicit, quod levis occaſio erroris impedit illius L. vigorem, & ſic apertè vult, quod diſpoſitio dictæ legis procedit etiam, ſi Princeps ſcienter donet rem alienam, dummodo faciat de plenitudine poteſtatis, & idem voluit Bald. *in leg. 2. C. de commun. rerum aliena.* cum facit duo membra, ſcilicet, cum fiſcus bona fide vendidit, & iſto caſu dicit procedere dictam L. *omnes, C. de quadrien. præſcript.* & aliud, quando de plenitudine poteſtatis, & iſto caſu dicit procedere, *dict. leg. bene à Zenone*, & ſic apertè vult, quod primo caſu teneat alienatio, & ſi Princeps non utatur plenitudine poteſtatis, ex quo bona fide alienat; ſecundo vero caſu cum adeſt ſcientia rei alienæ, neceſſe eſt, quod etiam utatur plenitudine poteſtatis, hoc etiam, & expreſsius tenuerunt Bald. & Angel. per text. ibi *in dict. leg. omnes*, ubi dicunt, ibi eſſe caſum contra eos, qui dicunt, quod imperator non poteſt rem meam alteri concedere per privilegium, & auferri noſtrum dominium: ſubaudi ſecundum illos, etiam ſine cauſa: quia ubi cauſa adeſt, nulla eſt dubitatio: & ſi dicis, quod poteſt per privilegium, ſed legem communem concedendo, *ut in illa* L. *fecit*: dicas, quòd imò poteſt per privilegium: quia Imperator confirmat ibi omnes conceſsiones antea factas per privilegium, & vult, quòd omnes gaudeant privilegiis inclytæ recordationis Zenonis; ac ſi illa privilegia eſſent in ſingulis conceſsionibus expreſſe attributa. Neque obſtat, dicunt ipſi, L. *ſcripta, C. de privil. Imperat. offeren.* ubi reſcripta, & privilegia per quæ abſorbetur jus tertii, nihil valent: quia concedo dicunt ipſi, niſi adſit clauſula derogatoria: vel motu proprio, & hoc etiam eſt de mente ejuſdem Bald. *conſil.* 359. *vol.* 3. incipit, *quemadmodum Imperator*, & tenendo iſtam partem, non obſtabit opinio illorum, qui tenent, quod *L. bene à Zenone* procedit, quando Princeps ignoranter donavit rem alienam, ut ſuam: nam ſi ſcienter, non poſſet ſine cauſa aliquem ſuo jure privare: *ut in clement. paſtoralis de re judic.* ut & dixit Abb. *in cap. 2. de rebus Eccleſ. non alienan.* nam procederet hoc, quando non adeſt certa ſcientia, ſeu Princeps non faceret de plenitudine poteſtatis.

Veritas hujus puncti pendet ex deciſione illius antiquæ quæſtionis, an Princeps poſsit de plenitudine poteſtatis auferre alicui dominiũ rei ſuæ, de quo dixi *in leg. 1. tit. 1. 2. part. ubi bona L. & L. 31. tit. 18. part. 3.* & certè cauſa ſubſiſtente, de qua conſtaret, & ſoluto pretio, Princeps poſſet non alias, ut volunt dict. LL. partitarum, & videtur probabilior opinio Doctorum hoc tenentium, *in cap. quæ Eccleſiarum, de conſtit.* ubi vid. Philip. Decium *col. 7. & 10.* æquitas, & honeſtas debent eſſe impedimentum ei, qui vult uti plenitudine poteſtatis, L. 2. & ibi Joan. de Plat. *C. ne fiſcus rem, quam vendid. evincat. lib.* 10.

(3) *Coſa agena.* Limita, niſi res ſit Eccleſiæ, *ut in cap. quicumque militum 12. quæſt. 2. & in cap. 2. de rebus Eccleſiæ non alien.* ubi gloſſ. & idem ſi res aliena donaretur Eccleſiæ, *ut in cap. placuit 1. & ibi gloſſ. 16. quæſt. 3.* & quid ſi res ſit minoris? Dic, quod adhuc habebit locum hujus legis diſpoſitio, ita tenuerunt Jacob. Butric. Bald. Sal. & Paul. de Caſtr. *in leg. fin. C. ſi adverſus fiſcum*, reprobata gloſſ. ibi quæ voluit contrarium, quam Salic. dicit vitio ſcriptoris eſſe corruptam, & idem tenet Joan. de Plat. *in leg. pen. ad fin. C. de fide inſtrum. & jure haſtæ fiſcal. lib.* 10. bene tamen verum eſt, quod ſi minor non peteret pretium à fiſco infra quadriennium, poſſet elapſo quadriennio adhuc illud petere, ut tradunt Doct. *in dic. leg. fin. quid autem in re dotali*, Bald. *in conſil. 359. vol. 3.* incipit, *quemadmodum Imperator*, dicit ſingulariter non habere locum iſta jura in præjudicium rerum dotalium, & iſtud dictum Bald. refert, & multum commen. Jaſon. *in leg. 1. col. 3. ff. ſolut. matrim.* dicens ſe alibi non legiſſe: & ſequitur Franciſcus Balbus *in tract. præſcript. fol. 54. col. 1. verſic.* 11. limita, & idem voluit Socinus, quem ipſe non allegat *conſil. 121. vol. 4. & conſil. 46. ejuſdem vol.* ubi dicit, quod iſta opinio ſapit æquitatem: & ibi corroborat eam aliquibus mediis, fundamentum Bald. & aliorum eſt in effectu, quod L. vel ſtatutum generaliter loquens, non intelligitur loqui in cauſa dotis, in dotis præjudicium, & certè licet magna ſit auctoritas Bald. præſertim ubi non habet contradicentem, ut dicit Alexan. *in leg. ſi quis vi. §. differentia, col. pen. ff. de acquir. poſſ.* imò, & habet pro ſe Balbus Socin. & Jaſon. eum ſequentes. Ego ſum dubius de veritate hujus limitationis ad iſtas LL. eo, quod nullo jure reperiatur cautum hoc, & Bald. & alii loquuntur ſine lege, & generalis favor dotis, non videtur ſufficere, cum potentius ſit privilegium competens ratione ætatis, quam ratione ſexus muliebris, *ut in leg. ſi apud, ff. de mino.* & tamen, ut dixi in minorum rebus habent locum iſta jura, & quia regulariter dotes judicantur, ut cætera bona non dotalia, niſi in his in quibus reperitur expreſſum, quod dos ſit privilegiata, ut patet ex notatis per gloſſ. & Doctor. *in leg. 1. ff. ſolut. matrim.* ubi laboravit gloſſ. in oſtendendo ſpecialia privilegia dotis, præterea L. *iſta, & L. omnes, & L. bene à Zenone*, loquuntur generaliter in quibuſcumque rebus, & perſonis, ut ex eis patet, & diſpoſitio, quæ generaliter loquitur, intelligetur, & includit etiam caſus, & perſonas alias privilegiatas, L. *in fraudem, §. fin.* & ibi eum ad hoc notat Bald. *ff. de teſtam. militis*, & ſic cum cauſa dotis non reperiatur in hoc à jure privilegiata ſpecialiter, L. iſta generaliter loquens complectitur etiam cauſam dotis, & ita etiam dicit Decius *conſil.* 301. quæ referens dict. Jaſon. *in dict. leg. 1. col. 3. tandem col. pen.* concludit, quod Jaſo. movens ſe ex dicto Saly. *in dict. leg. fin. in princip. C. de jure doti.* non bene fuit perſcrutatus hoc: ibique tenet, quod ſtatutum generaliter loquens, comprehendit etiam cauſam dotis, quando non reperitur in illo caſu dos ſpecialiter privilegiata, & per hoc in effectu reſpondetur ad motiva Socin. *dict. conſil. 46. col. 6.* imò ipſe Socinus parum ibi fidens de dictis Bald. & ſuis in iſto propoſito, tandem col. 7. dicit, quod quidquid ſit in hoc de jure communi in caſu ſuo fundat ſe ex quodam ſpeciali ſtatuto,

(4) *Suya.* Quid ſi in alienatione exprimat cauſam, ex

qua